

ВЕСЕЛИМСЯ - ХРИСТОС ВОСКРЕС!

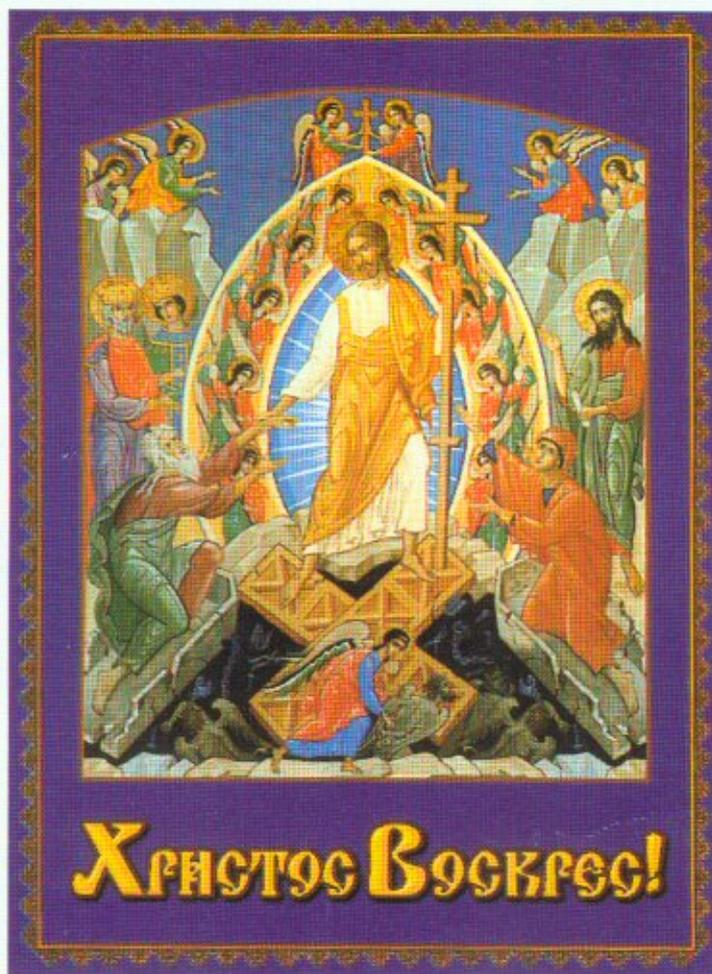
ISSN 1232-2776

"Ту мене мати породила,
солодким молоком кормила,
ту хочу жити, умирати,
де жили мій отець і мати".

Рік XI. № 2(37) квітень 2002 р. Видання Об'єднання лемків у Польщі.

Читайте у „ВАТРИ”

Національність в переписі	стр. 3
Фестивалі "Ватра"	стр. 5
Нова праця про лемківські говірки	стр. 8
Король Данило	стр. 9
Історичний контекст проці папи в Україну	стр. 11
Спогади Івана Лешко	стр. 14
1947 в споминах І. Шафрана	стр. 16
Село Прибишів	стр. 17
Поплета	стр. 17
Лемківська хроніка	стр. 21

Христос Воскрес!

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Радісних Свят Христового Воскресення

Світовій федерації українських лемківських об'єднань: ООЛ в Америці, ОЛ Канади, Т-ву "Лемківщина в Україні, СРУ Словаччини, Союзові русинів і українців Югославії, Об'єднанню українців Польщі, Союзові українців Підляшшя, нашим Членам, Читачам, Авторам-Дописувачам, Кольпортерам, всім лемківським організаціям і Родинам жичиме Господньої Благодати, радості, доброго здоров'я взаємної любови, пошани і мудрости.

Об'єднання лемків у Польщі

Редакція "Ватри"

Головна Управа

ВІТАЄМО ДЕЛЕГАТІВ ІІІ. ВСЕСВІТНОГО КОНГРЕСУ СФУЛО

17-19 травня 2002 року у Києві відбудеться ІІІ. Всесвітній Конгрес президії світової федерації українських лемківських організацій.

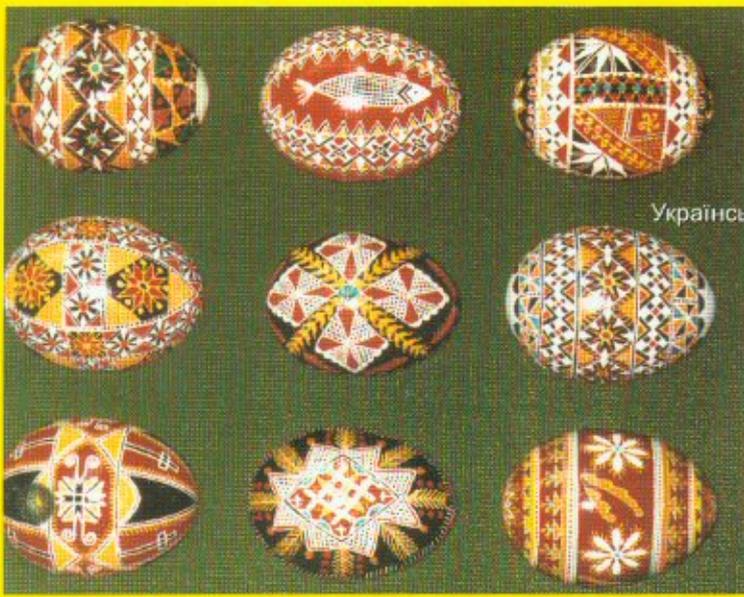
У Конгресі візьмуть участь представники крайових лемківських організацій з цілого світу: Організації оборони Лемківщини з Америки, Об'єднання лемків Канади, Товариства Лемківщина з України, Об'єднання лемків у Польщі, Союзу русинів – українців Словаччини, Союзу русинів і українців Югославії

Зібрані будуть застанавлятися над уточненням статуту, осідком Президії СФУЛО, структурами організації та прийняттям нових членів до СФУЛО.

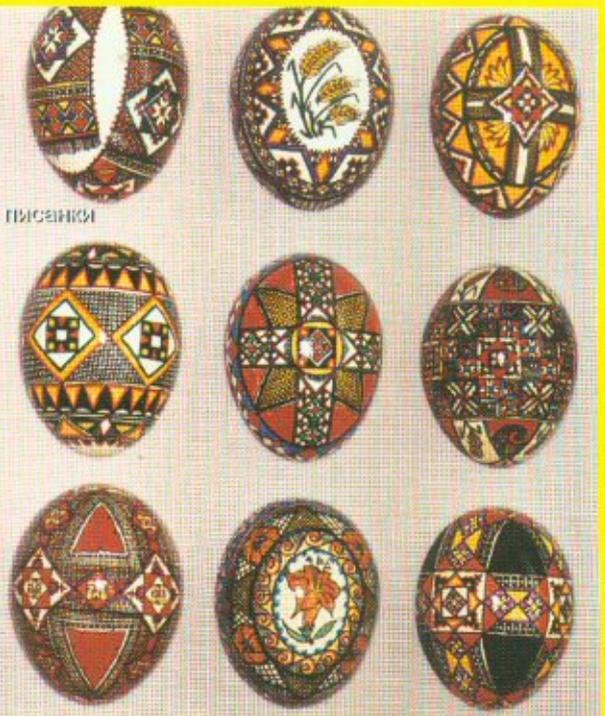
Бажаємо учасникам Конгресу плідних засідань і випрацювання якнайкращих постанов для збереження і відродження Лемківщини.

Об'єднання лемків у Польщі
Редакція Ватри, Головна управа

Pismo dotowane przez Ministerstwo Kultury.

Українські писанки

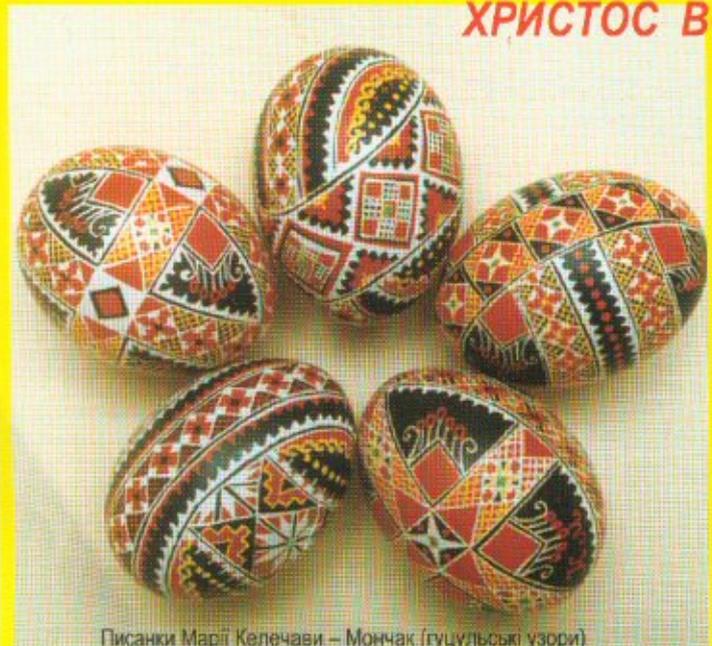

Марія Келечова – Мончак,
лауреатка міжнародних виставок - писанок

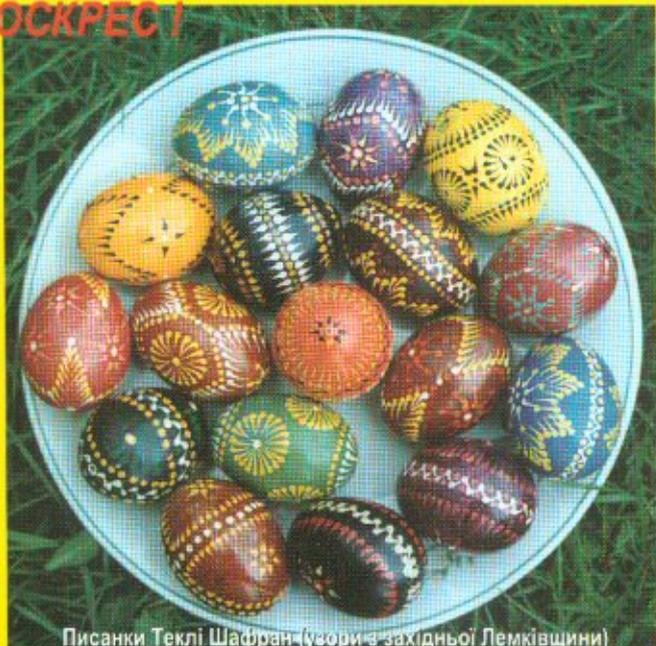

Писанки Ірини Богуцької (узори середньої Лемківщини).

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Писанки Марії Келечави – Мончак (гуцульські узори)

Писанки Теклі Шафран (узори з західньої Лемківщини)

Передписови роздуми

ПОКАЖМЕ ЖЕ ІСНУЄМЕ

Незадовго буде проведений загальний спис людности в Польщі. По дуже довгим часі в списі буде рубрика "народовіст" (національніст), котрой в попередніх списках не било (остатній раз перед війном).

Насуватся заувага, же в загальним списі рубрика про націю зостала зле подумана, бо громадянство, о котре є 16-те питаня то една справа, а почутя приналежности національной, о котре питаються в 33-ім і 34-ім питаню, то інша справа.

NARODOWY SPIS POWSZECHNY LUDNOŚCI I MIESZKAŃ 2002 R. z dnia 20 maja

III. NARODOWOŚĆ

33. Do jakiej narodowości się Pan(i) zalicza?

(nie mylić z przynależnością państwową – czyli obywatelstwem o które pytano w pyt. 16). W przypadku odpowiedzi 2 [narodowość niepolska] wpisać jej nazwę

1. polskiej
2. niepolskiej (jakiej?)

34. W jakim języku rozmawia Pan(i) najczęściej w domu?

1. wyłącznie w polskim
2. w polskim i w innym (jakim?)
3. wyłącznie w innym (jakim?)

Варта задати си питаня. Яка є ріжниця межде національністю (народовіст) а групом етнічном?

Народовіст, то спільнота утворена історично, котра має свідоміст, же належит до той групи, має свою мовну традицію, окреміст культурну, релігійну, народну символіку і свою державу, а інши народи - держави узнают ей національніст. Для групи етнічної характерне єст тото, же має свою окреміст, але сусіде і інши держави ей не визнают за націю. Часами трафлятсья, же з великой групи етнічної по довгих віках витворитсья нація.

Анкети будут анонімови, не буде ся подавати імена і назвиска. Можна тіж анкету виповнити самому і доручити чи переслати почтом до іміни, але треба ей побрати од того хто буде списував. Там, де жиєме, вшитки знают ким ми є. А хто шанує себе, того й інши шануют!

Як не запишеме до якої нації належимо, то буде так, якби нас взагалі не било. А, ми існуєме і треба тото наше записати і вказати пред вшиткими, же іщи жиєме, же нас акція "Вісла" докінця не знищила, хоц забрала нам: церкви, школи, читальні, доми культури і освіти, бурси, все майно, але націю не могла нам насильно забрати, а ми, як шануєме наших предків, не можеме ся їх виперти і своє подопати – бив би то наш великий гріх. О тим мусиме памятати в часі спису!

Тоги, што подадутсья українцями - лемками - русинами, підтвердят, же не піддалися задумам творців нашой депортації і асиміляції в наслідок горезвісного вирваня нас з коренями з рідних гір Лемківщини в роках 1945-1950.

Минат 55 років од трагічного вигнаня нас, з нашой одвічної землі. Виселяли вшитких, в урядових документах записаних, як українці і хоцби зато не бійме ся записати, што

ми лемки – етнічна група, належимо до великого українского народу. Буде то пошана для самих нас і для нашого народу. Лем народова приналежність ствердит, што ми люде поважни і з авторитетом.

Так поступували наши мудри люде, котри уважалися русинами од давен давна, бо така товди біла національна наша назва. Свята Княгиня Ольга приняла віру з Греції а Святий Володимир Великий охрестив цілу Русь, в днешнім розумліню - Україну. Вшитки молитви, пісні, свята, традиції, звичаї маме подібни як в цілий Русі - Україні, то чом маме одділятися од нашого народу і приписуватися чужому, за што ніхто нас не буде шанував а лем висьміє ся з нас. Будме собом! А будут нас шанувати і поважати інши народи, бо лем таких люди світ уважат за гідних і поважних, котри не стидаються свого рідного, бо оно є для них найдорожше. Так тіж написав поета Воробкевич:

"Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько
А лиш камінь має!"

Штоби не мати каменя в грудях, будме одважними і не затаїме своей нації (народности) зо страху пред комисаром, тим, што буде списував од нас, потрібни наши дани до спису. Чом о тим пишеме? Бо може бити так, як біло минулого року в Словаччині. Коли проходив загальний спис людности. Там біло питаня іщи о віросповіданя.

Як подало "НОВЕ ЖИТТЯ" № 45-46 / 2001 українцями записалося 10.814 осіб, русинами 24.201. Разом вишло 35.015. Греко-католиками записано 205.190, православними 45.445. Разом було 250.635 і то лем з двох країв (воєвідств), Пряшова і Кошиц. Разом по віри є понад 250 тисяч а по нації лем 35 тисяч. Хто они є, тота решта, тих 215 тисяч вірних східнього обряду?

В Словаччині николи в списі не записано так мало українців - русинів. Насуват ся питаня чом ся так стало? Одповід є дост проста, коли припомнеме, же русинів в Словаччині не виганяно з їх родинних місцевости, і нигде не розселяно. Они могли своє утримувати і ніхто їх насильно не асимілював. Лем сами добровільно піддалися словакізації. Она наступала мильовима кроками, по тим, як утворено "Русинску Оброду". Тот поділ їх знишив.

З тих даних виникат, якби в Словаччині лем сами православни призналися до своей нації, то біло би їх більше, як вшитких записаних русинами і українцями. А чом тоти, што уважаються греко-католиками – сталися словаками? Їх хибаль власна Єрархія зословакізувала! Прикре то, смутне, но й правдиве. Але, чи ми, маме брати приклад з того, што є зле?!

Посмотмеся на поляків в Україні і берме з них приклад. Минулого року такий спис там ся одбив. А як писав перед списом "Dziennik Kijowski" Nr 22(173) listopad 2001 на першій сторони:

R O D A C Y ! W grudniu 2001 roku na Ukrainie będzie przeprowadzony powszechny spis ludności. Od tego, jak każdy z nas zadeklaruje swoją narodowość, będzie zależała polityka narodowościowa państwa ukraińskiego dotycząca odrodzenia oświaty i kultury polskiej na Ukrainie.

To jeszcze nic nie znaczy, że dzisiaj nie mówisz poprawną polszczyzną.

Najważniejsze, że masz polskie serce.
Nie słuchaj tych, którzy wmawiają Tobie, że nie jesteś Polakiem.

Jesteś!!!

(...) Dlatego podczas spisu ludności powiedz stanowczo i z dumą:

Jestem Polką!

Jstem Polakiem!

Jesteśmy Polakami!

Tak nam dopomóż Bóg!

Przyjęto na posiedzeniu Zarządu Głównego Związku Polaków na Ukrainie 10 marca 2001 roku”.

Подумайме сами о собі і застановме ся, ким били наши предки, якими зме гнеска, ким маме бити, яки будут наши дочки, сини, внуки чи правнуки?

Лем од нас самих, од того ким каждый з нас ся запише, буде залежало, кільки нас є, і як буде ся держава з нами рахувала в підтримуваню нас і того, што наше рідне.

Свій допис кінчимо – ТАКИМА БУДЕМЕ, ЯКИМА СЯ ЗАПИШЕМО. Од нас лем то залежит, чи пошануємо самих себе, а товди інши будут нас поважати !

Штефан Гладик і Петро Шафран

Василь Ковальчук

Моє Село

Михайла Андрійовича Лихоти.
Світлій пам'яті односельця і друга,
Книговидавця і художника, великого
Патріота Лемківщини й України
присвячую
Село в долині, мов в колиці,
Гора журливо колиха,
Співа пісень тремтливим листям,
До праці вранці заклика.
Дбайливі лемки ліс рубали,
Пестили землю край села.
По дві правиці всі тут мали –
Всілякі знали ремесла.
Були то люди геть не злецькі,
І злоті руки й голова.
То ж і село назвали Злоцьке
За справи гарні – не слова.
Добру славу й рід наш мав
Бо у Злоцьким проживав.

Київ, 15.09.2000

Іван Головчак

І ЗА ШТО...?

Ми так любили жити в рідним краю
І разом милуватися, любили... ,
Зберати в лузі звізди квіток в маю
І земну студін зо студенок питі.
Орали ми одвічні в горах поле,
Сіяли медже собом рідне слово,
Кохали синє небо, сонце голе,
І маки, што цвили бурачково.
Ми так любили стада гір, потоки...
Од той любови тяжке житя квітло
Та доля нас шмарила в світ широкий,
Щто б плем'я гірске так безвинне зникло.
А може я помиляюся і гришу,
Бо в гнізда гірски кус ся нас вернуло.
Там іскром правди серце кус потішу
І зле мі смуток дає свій притулок.
Никому в світі зле ми не зробили,
Не гнали з рідной землі тіж никого.
По-брацки кулю зелену ми любили
І за што краю ми позбилися рідного?
Не било кому за нас постояти
І сперти наглу волю шовіністів.
Мусиме ціле житя банувати
За тобом, рідний краю наш лісистий!

Іван Ротко Пантнянський

НА ВЕЛИКДЕНЬ

Заграли Воскресні дзвони,
Зраділи наші серця:
Христос Воскрес – заспівали люди,
Понеслася просьба в небеса.

О, Христе, Боже, що страждав
І за нарід на хресті помер,
У перемозі з мертвих устав,
Ти Царь всесвіту тепер.

Прости нам немочі наші,
Зішли нам любов і мир,
Щоб під прапор волі стали ми
Щоб закінчилась надоля і ясир.

Хай з дзвіниць голосять дзвони,
Хай лине Воскресна пісня,
Залине гомін у Карпатські гори,
- У мирі заживе лемківська сім'я!

Микола Горбаль

Фестивалі лемківської культури “Ватра”, як важливий елемент реставрації етносу

Трохи більше як через пів року в Києві має проходити III Світовий конгрес СФУЛО (Світової федерації українських лемківських організацій). Окрім проблем уточнення й прийняття Статуту цього міжнародного об'єднання, основним стоятиме питання відродження Лемківщини.

На тлі загальнодержавних проблем України це може виглядати на даному етапі дещо наївним, мовляв – яке там відродження Лемківщини, коли Кихв розмовляє російською, коли Україна, у якій проживає 80% українців, уже втретє обирає – у більшості своїй – антиукраїнський парламент. Хто на державному рівні перейметься проблемами Лемківщини коли доля самої України опиняється в руках хазяїв-недругів українського етносу? Може це гостро сказано, радше – байдужих до нього. Але від цього не легше, коли дамокловим мечем постійно висить питання: чи стане Україна українською? Якщо це питання не болить найвищому керівництву держави, то чи перейметься воно якоюсь там часткою українства, що волею історичної долі розсіяні по світу, а їхній край опинився в межах іншої держави?

Кореспондент “Нашого слова” в Києві Мирослав Левицький якось свій черговий політичний аналіз з України дав у цій газеті під заголовком – “Польща готова відстоювати інтереси України настільки, наскільки у цьому зацікавлена сама Україна”. Чи ж не парадокс? То може й справді нам, лемкам, велено самим Провидінням вставляти мізки нашим безрозумним доморощеним малоросам? Тим паче, що й справді якісь біблійні паралелі тут простежуються: повернувся ж розсіяний народ ізраїльський у свою землю обітовану й через тисячі років заговорив уже забутою мовою своїх предків. Може це не зовсім вдала паралель, але й справді деякі речі з нашої лемківської долі мені видаються містичними: чим пояснити, що ще далеко до української державної незалежності лемки створили організацію на оборону Лемківщини, чи Фундацію дослідження Лемківщини, та багатою інших? Для чого? Що це – наше лемківське донкіхотство, чи щось інше? Саме це, не до кінця збагненне – ЩОСЬ ІНШЕ дає мені підстави для оптимізму.

Варті пошани ті перші що ще двадцять років тому започаткували на спустошених землях Лемківщини проведення фестивалів лемківської культури “Лемківська ватра”. Було там у продовж років по-різному, але залишається фактом, що з року в рік це свято стає що раз масовішим, та більш виразнішим. Характерно, що феномен “Ватри” став ширитися по континентах: уже п'ять років “Ватру” відбули лемки Канади, вже на третє крайове ватряне свято спромоглися лемки України, цього разу в Монастирських на Тернопільщині (і за усіма параметрами виглядає, що воно стане загальноукраїнським). І у цей самий час (8-10 червня цього року) відбули свою першу ватру лемки США.

Саме цієї теми – фестивалів “Лемківська ватра” – хочу сьогодні торкнутися більш детально.

Був цього року на ватряному лемківському святі у Монастирських та на Лемківщині у Ждині і виніс з них чітке переконання, що “Лемківські ватри” є важливим елементом реставрації цього етнічного відгалуження українства. З огляду на усталену думку, що діалекти є джерельцями, що живлять мовну ріку народу, а етнографічні відмінності лише скрашують та збагачують національну культуру (а, отже, і світову), хоча відзначити абсолютну позитивну роль цих фестивалів у контексті відродження Лемківщини. Характерно, що оргкомітет XIX “Ватри” у своїх запрошеннях творчим колективам ставив умову щоб їхній репертуар складався з творів скомпонованих на лемківському мелосі та лемківській говірці. Це спонукає митців занурюватися у певне духовне та культурне середовище. Розцінюю це як абсолютно обгрунтовану вимогу. Значилося в

вимогах також, що особливу увагу буде приділено новим творам, написаним лемківською говіркою. І уже були перші ластівки з цього напрямку – як пісені, так і художнього слова. Головне – початок. Особливо відродно, що ці фестивалі приваблюють до себе молодь. Її було багато як серед творчих колективів, так і в глядацькій відпочиваючій публіці. Гадаю, тут виразно спрацьовує соціологічний закон званий – “Закон третього покоління”. Не пам'ятаю хто його автор, але він, Цей закон читається так: “Те – чому не надавав значення дід, те чого соромився батько, те – конче хоче знати онук”. Дід, що жив серед гір, говорив тією мовою, якої навчився у предків і ніколи не задумувався – добре це, чи погано. Говорив як дихав. Батьки, що доля пороскидала їх по світах, з усіх сил намагалися долучитися до світової цивілізації і часто соромилися свого походження. Онук уже не має цих комплексів, для нього Лемківщина – казковий втрачений дивосвіт, який притягає до себе незабгненою загадковістю. Трагізм цього краю лиш посилює емоційну уяву. Говірку він слухає як музику і вона розчулює його.

Зворушливо було дивитися як виступ у Ждині молодіжного ансамблю з Підляшшя “Черемшина”, чи “Древітня” з Любліна збуджували і еднали молоде українство Польщі, України, Словаччини. Здавалось, що саме лемківська говірка є тим мостом, що єднає їх. Може й справді цьому діалекту суджено бути мостом з України до слов'янських народів Європи – Словаччини, Польщі, Хорватії, Чехії та ін. Наш президент постійно декларує про напрямок України до Європи, але на жаль, підтримує й патрує московсько-азіатські за духом “Таврійські ігри”. Фінансує та особисто відвідує промосковський “Слов'янський базар” у Вітебську. Така реальність. І, власне, саме це спонукає нас бути ще більш активними. Більше довіряймо справу відродження Лемківщини молоді. З радістю сприйняв звістку про створення при Тернопільському обласному Товаристві “Лемківщина” молодіжного відділення. У перспективі мені бачиться, що ватряне поле у Ждині може стати постійно діючою туристичною базою лемківської молоді світу. А чому б ні? Де збиралася б наша молодь не на три дні, а на два - три тижні. Великими групами і по кілька раз на рік. Головне захотіти цього. Гадаю, це питання можна б винести на обговорення у Києві на III Конгресі СФУЛО.

Тут мимохідь може виникнути питання, що вкладати у поняття “наша молодь”, адже лемки розсіяні по світу – то чия ж це молодь? Американська, українська, польська, словацька? Лемківська молодь без Лемківщини – що це? Тут мені згадується риторичне питання голови Об'єднання лемків Польщі пана Стефана Гладика, задане ним на нараді з питань Європейської інтеграції, що проходили у Катовіцькому університеті – “Знати і поважати звичаї, бути лемківського роду, виховувати у цьому дітей”. А як витерти з пам'яті депортацію, приниження, поневіряння. Очевидно, що усе це не лиш за те, що поважав свої традиції. Залишатись лемком українцем, у не завжди дружньому оточенні, вимагало громадянської мужності. Саме ця горда постава лемків приваблює сьогодні молодь, ореол переслідуваних за правду викликає у них цікавість до втраченого краю. Внучка моєї сестри лиш на чверть лемківського роду, але нема їй ради так хоче побачити цей край про який оповідає їй бабуся. Це і є наша лемківська молодь і її тисячі. А лемківська пісня, мелос гірського краю, це не лише фольклор для них, а щось значно більше. “Лемківська ватра” лише помогла їм зачерпнути цього дива. То хай вона шириться по світу.

Микола Горбаль

Львів, 11 серпня 2001 року

(Виступ на міжнародній конференції “Актуальні проблеми етнічного відродження Лемківщини”)

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

Січень, лютий, березень

1.01.1909 - народився Степан Бандера, провідник ОУН.
1.01.1938 - народився поет Василь Стус, замучений більшовиками в концтаборі.
6.01.1846 - у Києві засновано Кирило-Мефодіївське Товариство.
6.01.1918 - засновано Державний Банк України і випущено перші, по віках, українські гроші – гривні.
10.01.1946 - московська армія розпочала “велику блокаду УПА”.
14.01.1649 - тріумфальний в'їзд гетьмана Богдана Хмельницького до Києва.
15.01.1941 - більшовицький суд над 59 членами ОУН у Львові.
17.01.1921 - відкриття Українського Вільного Університету у Відні.
19.01.1912 - народився Ярослав Стецько, голова Державного Правління у 1941 році і голова Проводу ОУН.
21.01.1803 - помер останній гетьман України Кирило Розумовський.
21.01.1919 - Всенародні збори у Хусті на Закарпатті постановили приєднати Закарпаття до України – УНР.
22.01.1918 - Українська Центральна Рада проголосила IV Універсалом Самостійність України – УНР.
22.01.1919 - проголошено у Києві об'єднання всіх українських земель в одній Державі – УНР. День Соборності тепер відзначається щорічно на державному рівні. Договір про об'єднання Західно-Української Республіки, що обіймала українські землі під австрійською окупацією включно з Лемківщиною, з Українською Народною Республікою на Великій Україні підписано у Києві 3 січня 1919 року.
23.01.1921 - більшовики вбили композитора Миколу Леонтовича.
23.01.1667 - Росія і Польща поділили (розібрали) між собою Україну за Андрусівським договором.
25.01.1942 - москалі замордували відомого українського вченого А. Кримського.
28.01-03.02.1929 - створено Організацію Українських Націоналістів – ОУН.
29.01.1918 - героїчний бій куреня українських студентів з московськими більшовиками під Крутами.
31.01.1648 - початок визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького.
3.02.1940 - засновано Комітет Українців Канади – КУК.
7.02.1942 - Собор єпископів у Пінську започаткував відродження УАПЦ в Україні.
9.02.1918 - Центральні держави (Німеччина, Австрія, Болгарія, Туреччина) визнали Українську державу – УНР.
9.02.1918 - більшовики вимордували в Києві 5000 мирних жителів.
9.02.1963 - із заслання в Сибірі прибув до Риму патріарх Йосиф Сліпий.
12.02.1939 - відбулися перші вибори до Сейму Карпатської України.
12.02.1945 - загинув у бою з більшовиками перший Командир УПА “Клим Савур” – Дмитро Клячківський.
17.02.1892 - народився патріарх Йосиф Сліпий.

21.02.1942 - німці розстріляли в Києві поетесу Олену Телігу.
23.02.1922 - Ленін видав декрет про ревізіцію церковних коштовностей. В Україні пограбовано і вивезено церковні коштовності на 8 мільярдів доларів.
24.02.1574 - у Львові видано друком “Апостола”.
25.02.1887 - народилася поетеса Леся Українка – Лариса Косач.
25.02.1764 - цариця Катерина II зліквідувала українські монастирі.
27.02.1664 - поляки розстріляли під Новгородом Сіверським полковника Івана Богуня.

1.03.1944 - Микита Хрущов на 6-ій сесії ВР УССР заявив про кінцевість приєднання до СРСР “споконвічних українських земель” – Закарзоння.
2.03.1861 - в Росії зліквідовано панщину.
4.03.1750 - Кирила Розумовського вибрано гетьманом України.
5.03.1950 - загинув у бою з більшовиками генерал Роман Шухевич – “Тарас Чупринка”, Головний Командир УПА і Голова Бюро Проводу ОУН в Україні.
6.03.1934 - у Києві відкрито пам'ятник Тарасу Шевченкові.
6-8.03.1169 - Суздальський (московський) князь Андрій Боголюбський зруйнував і пограбував Київ.
8-10.03.1946 - більшовики на так званому “соборі” у Львові зліквідували в Україні УГКЦ.
9.03.1814 - народився Тарас Шевченко.
10.03.1861 - помер Тарас Шевченко.
14.03.1923 - Рада Амбасадорів у Парижі віддала Західну Україну Польщі з признанням українцям широкої автономії, чого Польща не дотримала.
15.03.1939 - проголошення самостійності Карпатської України, Президентом вибрано о. А. Волошина.
16.03.1664 - поляки розстріляли гетьмана Івана Виговського.
19.03.1930 - народилася поетеса Ліна Костенко.
25.03.1651 - полковник Іван Богун розбив поляків під Вінницею.
30.03.1990 - патріарх УГКЦ Мирослав І. Любачівський повернувся в Україну.

1010 років тому - вперше в “tak zwanej Darowicie Mieszka na rzecz Stolicy Apostolskiej” була визначена границя Польщі з Руссю-Україною записом: “...вздовж моря границею Пруссії аж до місця, яке зветься Русь, і границями Русі аж до Кракова...”.

590 років тому - польський король В. Ягайло за намовою Я. Длугоша – єпископа і літописця - забрав у Премислї церкву св. Івана і передав на костел, який пізніше знищено.

390 років тому - Тилич отримав міські права.

200 років тому - цариця Катерина II видала маніфест про іноземну колонізацію України, іноземцям надавала по 65 десятин землі на душу.

160 років тому - основно відбудовано в Бересті коло Криниці церкву з XVII ст.

90 років тому - Краківська греко-католицька парафія Перемиської єпархії нараховувала 2.530 парафіян і сягала аж до Оломоуця в Чехії. В самому Кракові було 1.200 прихожан.

80 років тому - більшовики зліквідували товариство Просвіта в Україні, Кубані і Далекому Сході - Зеленому Клині.

Відлуння історії

22 січня 1863 року вибухло в Польщі Січневе повстання проти Росії. Створений повстанчий Національний Уряд (Rząd Narodowy), щоб здобути прихильність литовців і українців у боротьбі за відродження Річпосполитої, видав 10.05.1863 року Декларацію в якій оголосив рівність всіх мешканців відродженої РП - Польщі, Литви і Русі-України; визнав Литву і Русь (Україну) “зовсім рівними з Кораною (Польщею) в одній Польській державі”; “гарантував братнім народам Литви і Русі з'єднанням з Польщею найбільший національний і мовний розвиток”; обіцявав “оборону засад і національних традицій без вирішення форми уряду на майбутнє, бо це є атрибутом народу і тільки сам народ, по відношенню до своєї незалежності має право це вирішити”. Герб Rządu Narodowego був тризначний: на горі праворуч був герб Польщі - білий орел, ліворуч герб Литви - погоня, внизу посередині герб Русі (України), за який прийнято герб Києва - візерунок архангела Михаїла, а над усім корона Ягеллонів.

Повстання розгромив російський генерал кровавий М. Муравйов.

24.03.1794 року вибухло польське повстання проти Росії під проводом Тадея Косцюшка, розгромлене російськими військами А. Суворова, який, після здобуття правобережної Варшави - Праги, вирізав біля десяти тисяч мирних жителів.

Пригадаймо і не забудьмо!

23 лютого 1922 року голова Совнаркому РСФСР В. Ленін видав декрет про реквізицію церковних коштовностей. Виконуючи волю В. Леніна московські більшовики з поміччю “наших” комуністів, отих “правнуків поганих”, пограбували з українських церков і монастирів і вивезли з України неоцінені скарби українського народу - старинні ікони з дорогоцінними оздобами, дорогоцінне літургійне начиння, частини або цілі іконостаси, священничий одяг тощо. Все це було твором високого мистецтва й оздоблене дорогоцінними каменями і золотом. Все це безповоротно, як досі, пропало, залишилось в Росії або було продане Московію за границю і сьогодні знаходиться в музеях, або державних сховищах Росії, в музеях Європи чи США, між іншими в музеї Лос Анджелес. За радянськими підрахунками московські комуністи продали в двадцятих роках ХХ ст. пограбоване дорогоцінне майно з українських церков і монастирів на суму 780 мільярдів рублів, що за тодішнім курсом становить 8 мільярдів доларів.

Та справа не тільки, або не стільки в грошах, хоч і це дуже важне! Нас ограбили з доробку нашої матеріальної і духовної культури, яку творив геній наших предків тисячоліттям; нас ограбили з нашої історії, а релігійної історії зокрема; нам забрали нашу історичну пам'ять викуту в тих церковних коштовностях. Цього злочину доконали не “звичайні злодії”, чужа держава - Саветская Расія (правонаступницею якої є РФ) і її “боевий загін” в Україні - УКП. Не забуваймо про це і не мовчімо.

Степан Семенюк

ПІДНЕСТИ ЛЕМКІВЩИНУ

(на основі спогадів вчительки Новосанчівської жіночої гімназії, Надії Литвиненко); “Лемківський календар” на 1970 рік, “О Україно, о Люба Ненько...” С. 34)

Українці, для яких Новий Санч став містом постійного проживання після закінчення боїв І світової війни, активно почали займатися проблемою економічного та просвітницького піднесення сіл Лемківщини в міжвоєнному періоді. Їхню увагу до проблем Лемківщини привернула подивугідна впертість, з якою русини трималися свого обряду, Церкви, мови і звичаїв. Навіть убоге життя не знеохочувало русинів будувати читальні, школи. Часто допомагали їм у цьому родичі, що з далекої Америки посилали гроші на потреби Батьківщини. Все ж таки не давав спокою внутрішній політичний поділ Лемківщини, який у майбутньому став справжнім наріжним каменем між русинами. Політика “ділити та панувати” принесла успіх. Населення Карпат поділилося на “русских” і українців, тобто на москвофілів і тих, які відважно признавалися до України і називали себе українцями. “Між обидвома групами не було згоди, навіть ворожнеча, яку використовувала головню польська влада, коли повстала польська держава по першій світовій війні, обіймаючи наші українські землі: Галичину, Волинь, Підляшся, Холмщину і Лемківщину”.

Знайшлись однак люди, для яких майбутнє русинів означало майбутнє для них самих. І, хоча, лемки відзначали особливу “твердістю” та послідовністю, то вони вперто закріплювали у них національну свідомість, українство. До таких активних новосанчівських українських діячів необхідно зарахувати отця Онуфрія Гадзевича, який навчав історію України, стрілецьких пісень, що вельми сподобались

тутешній молоді. Пізніше з цими піснями новосанчівський шкільний хор виступав у читальні “Просвіти” в селі Нова Весь (іхній концерт не сподобався хлопцям з москвофільської групи, які пізніше обкинули фіри приїжджих артистів камінням). У міжвоєнний час, багато для свідомости селян зробили парохі сіл, що біля Нового Санча:

о. Іларіон Гела (Шляхтова), о. Василь Смолинський (Нова Весь), о. Степан Корнова (Лабова), о. Михайло Дороцький, о. Іван Гринчук.

Атмосферу часу, в якому прийшлося працювати цим відомим тоді діячам, добре віддають слова Надії Литвиненко: “Коли я вернулася до Санча (після навчання в Кракові) в 1926р. і стала вчити в жіночій гімназії, як учителька природознавства, я рішила включитися в громадську працю. Я увійшла до виділу “Просвіти”, як секретарка, головою був тоді о. Петро Білинський парох у Новому Санчі. Ми поставили собі за завдання і ціль економічно піднести Лемківщину, вірніше наш повіт, через творення кооператив, які були б противагою до творених Польщею “Кулек Рольнічих”, з одного боку, та жидівських склепів (крамниць - Е. Г.) і корчми з другого, що були центрами колонізації по наших селах, головню “Кулка Рольніче”. З великим ентузіазмом ми взялися до праці і повели широку освідомляючу акцію про користь з “своїх” кооператив. Почали акцію збирання фондів, щоб було чим платити фахового кооператора, якого обіцяли нам прислати зі Львова. Ми були в тісному зв'язку зі “Союзом Українських

Кооператив” і з “Ревізійним Союзом”. Невдовзі, завдяки допомозі жертвених священиків, учителів та багатших селян, які склали платню для кооператора, свою роботу по селах почав Михайло Гарванко. За 4 роки нелегкої праці по селах їм вдалося влаштувати аж 26 кооператив. “Це був великий успіх, бо не тільки економічно підносилося наше селянство, але і свідомість села росла, а назва “український”, чи “українець” вже поширилася і приймалася головню серед

молоді, москвофільство залишилося ще тільки в старих людей. Я особливо мала багато радості з цієї праці, але й клопоту з польською владою за “антипаньством дзялальность”... Часи змінилися і змінилися настрої по селах, тепер ми мали тут уже приятелів і однопумців”.

При церкві в Новому Санчі існувала бурса, до якої привозили священики та селяни своїх синів, але ... це вже інша історія.

Опрацював Еміль Гойсак

НОВА ПРАЦЯ ПРО СЛОВОТВІР ЛЕМКІВСЬКИХ ІМЕННИКІВ

У грудні 2001 року в Ужгородському національному університеті відбувся захист дисертації п. Галини Шумицької на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук п. з. “Словотвір апелятивних іменників у північно-лемківських говірках української мови”. Ця дослідницька монографія була написана на Кафедрі української мови Ужгородського університету під науковим керівництвом доц. Тамари Розумик. Офіційними опонентами, себто рецензентами на захисті були: член-кореспондент НАНУ України з Києва проф. Василь Ніпчук та науковий співробітник Львівського університету доц. Олександра Захарків.

Автор дисертації Галина Шумицька зазначила на початку, що “вивчення лемківських говірок на сучасному етапі має особливо важливе значення” м. ін. з цієї причини, що ці говірки знаходяться на самому заході й оточені вони на півночі польськими, а на півдні словацькими говірками. Авторка пригадує також той факт, що носії лемківських говірок, які після II Світової Війни “відмовилися їхати зі своїх одвічних теренів”, польські власті “розселили невеликими групами на західних землях Польщі, перетворивши на пустку лемківські села у Бескидах”. І далі Г. Шумицька пише: “Сьогодні галицькі лемки розкидані по всьому світу, а значна їх частина проживає у Львівській, Івано-Франківській, Тернопільській областях. Розпоросені по різних теренах, лемки в культурному і мовному відношеннях асимілюються прискореними темпами. Цим у першу чергу і визначається актуальність збору, фіксації та аналізу мовного матеріалу лемківських говірок”.

Досі апелятивна лексика, себто загальні назви, вживані лемківськими говірками, не були ще предметом спеціального дослідження з точки зору словотворення.

Аналіз загальних слів за їх морфологічною побудовою у дисертації спирається на ті матеріали, які поміщені у працях таких мовознавців, як І. Верхратський, Й. Дзензелівський та інші, друкованих протягом понад 100 років, та на власних записах авторки-дослідниці “від лемків-переселенців, які проживають у Львівській області”.

До аналізу взято близько 2000 слів, з яких 675 слів здобула дослідниця сама від лемків-переселенців. Висліди цього аналізу поміщено у праці, яка має 285 сторінок, у семи розділах. У першому розділі обговорено історію досліджень Лемківщини, особливо з мовної точки зору, та подано характерні риси, найголовніші звукові та граматично-морфологічні ознаки лемківського діалекту. Треба при тому зауважити, що Г. Шумицька використала 264 праці різних дослідників, що відносилися досі до культури лемків, а їхнього мовлення особливо.

Другий розділ розглядає теоретичні питання словотвірного аналізу слів. У третьому розділі розглянуто слова на означення людей, за різними ознаками, напр. за характером діяльності чи родом професії з суфіксом –ар

(гонтар, дрітар, колесар), –ник (бортник, різник), –ец (косец, стрилец), –ач (в’язач, дояч), за ознакою зовнішніх властивостей і внутрішніх якостей з суфіксом –ик (деспетник, пекельник), –ец (мамливец “хто невиразно говорить”, телепливец “телепливий, хто любить багато говорити”, дудравец “боркогун”), –ак (крутак “уперта людина”). Рідше вживаними суфіксами є –тель (зводитель), –ух (найдух “позашлюбна дитина”), –ун (трепун “базіка”), –ас (рудас “рудий чоловік”), –аш (присташ “приймак”).

Так само назви жіночого роду мають свої словотвірні групи, що характеризуються відповідними суфіксами, такими, як: –ка (завитка, туберачка), –иця (парадниця “яка любить гарно одягатися”, танцюристка), –иня (газдиня), –уля (бабруля “неохайна господиня”), –аня (телепканя “яка говорить нісенітниці”) –иха (ткачиха), –ля (ворожиля “ворожбитка”) тощо. “Серед аналізованої діалектної лексики привертають увагу так звані словотвірні діалектизми, які у порівнанні з літературною мовою мають інші дериватори”, напр. “в’язач” – “в’язальник” чи “косец” – “косар” тощо.

У четвертому розділі розглянуто утворення неособових назв у північно-лемківських говірках, напр. фалаток “шматок”, бичиско “держак батога”, траниця “рядно на траву” і при тому вказано на суфікси, які характерні для таких слів цієї значеної групи.

У п’ятому розділі розглядається процес творення абстрактних назв у північно-лемківських говірках, в тому числі такі, як: бечаня, хованя, дурк “стукіт”, телепка “пуста розмова”, ратунок та багато інших. У цьому розділі обговорено також збірні назви типу бабство, дрібнога, бодача (від бодак “будяк”) тощо.

У шостому розділі розглядаються слова зі суфіксами суб’єктивної оцінки, головним чином зменшувально-емоційні іменники з позитивним забарвленням, напр. гамбичка “ротик”, хижичка “хатинка”, мамичка, тетичка, мамуся, сеструсь, псятко, окенце та багато інших. Обговорюються також слова зі згрубілими значеннями, себто з пейоративним забарвленням, напр. бетяриско, бамбушиско, псиско і т. п.

Складні іменники, які зложені з двох слів-коренів, типу дереворубач, дармоїдок, моримуха тощо, представлені у сьомому розділі цієї дисертації.

У підсумковому розділі праці сформульовано ряд узагальнених суджень, які збагачують дотеперішні наші знання про діалектний словотвір в обсязі українського живого мовлення. Праця Г. Шумицької становить ще один серйозний науковий внесок до досліджень про лемківські говірки, як невід’ємну частину народної словесної культури народу. Ця дисертація свідчить про живе зацікавлення цією культурою, а народні слова й надалі живуть в устах також цих лемків, які після війни поселилися на території нинішньої Української Держави.

(“ХРИСТИЯНСЬКИЙ ГОЛОС”, ч. 1 (2597) січень 2002 р.)

Король Данило – українець тисячоліття

(В грудні минулого року у Львові і в інших місцевостях України відбулися вшанування з дня 800-ліття народження Короля Данила Галицького)

Галицький, Волинський, Київський і т. д. Князь Данило Романович, що відомий в історії як Данило Галицький, був особою, зіткнутою з суперечностей. Нащадок великих монархів, який все життя був змушений доводити свої права на престол і який замолоду мусив скуштувати гіркоту долі хана, і з власної волі (доля фортеці Черн, що стояла неподалік сучасних Чернівців, яскраве тому свідчення). Монарх, що прийняв вінець з рук Папи, і васал, що прагнув отримати було на велике князівство з рук хана. Меценат, що сприяв розвитку мистецтв, і людина, що віддала наказ знищити Мітусу – придворного співця перемиського воєводи. Данило став своєрідним символом доби і символом Галичини. Ніколи – ні до, ні після Данила Галицького – галицький фактор не був настільки впливовим у політичних та геополітичних процесах, що мали місце у Центральній Європі.

Попри це можна навести ще чимало моментів, які відрізняють Данила з-поміж інших князів і монархів цієї доби. Данило зумів припинити тривалу багатолітню громадянську війну у Галичині, а також покласти край інтервенції як західних (Польща, Угорщина), так і східних (Чернігівське князівство) сусідів. Данило розширив межі Галицького князівства і оволодів Києвом. Данило розгромив Тевтонський орден під Дорогичином, після чого практично ліквідував загрозу німецької експансії на південно-східному відтинку (основні сили Ордену на цілих півтора століття було перекинуто на інший фронт – Литовсько-Новгородський). Данило став першим східно-слов'янським монархом, який прийняв корону з Риму. Данило став певним щитом Європи від татарських набігів. Данило став фактором державотворчих процесів у інших народів Центральної Європи – особливо у прабілорусів та у балтійських племен.

Галицьке князівство напередодні правління Данила Галицького було цікавим суспільним утворенням. За часів династії Ростиславовичів тут склалася доволі рідкісна для Русі та Східної Європи загалом система правління, коли основна влада перебувала у руках бояр, а князь переважно мав репрезентативні функції. По суті, це була кліка середньовічних олігархів. Мономаховичі після приєднання Галича до Волинського князівства розпочали боротьбу з боярською клікою. Роман Мстиславович, батько Данила Галицького, під гаслом “Якщо хочеш меду – то мусиш винищити бджіл” розпочав боротьбу з боярами. Проте одразу ж після загибелі Романа 1205 р. бояри знову підняли свої голови і вигнали з Галича княгиню Анну з двома малолітніми синами. Подальша діяльність Данила – це боротьба з представниками боярства та ставлениками різноманітних політичних кіл. З цієї боротьби Данило вийшов переможцем.

Про актуальність і доречність паралелей в історії Галичини початку XIII століття говорити не доводиться. Нині Галичина (як і 800 років тому) так само спокійно сприймає олігархічний устрій. Данило Галицький може стати одним із символів протистояння наступу олігархічних структур на Галичину. Звісно, модерна доба відрізняється від середньовіччя – і стилями, і методами у політиці. Данило Галицький, що відстояв своє князівство і свою владу у боротьбі з корумпованими кланами, мав би стати для нас нагадуванням того, що олігархічний устрій – це дорога в нікуди, а Україні потрібен лідер, що здатен протистояти олігархам і здатен здійснити глибинні реформи. Свого часу наші предки об'єдналися довкола Данила. Чи вистачить у нас мудрості виділити рівноцінну постать у нашому політичному естаблішменті? І чи є така постать?

У 1240 році Данило здійснив те, чого не вдалося жодному з галицьких володарів – він здобув Київ. Ненадовго – лише на кілька тижнів. Більше того, Данило вирішив не переносити свою столицю на береги Дніпра, а посадити в Києві свого посадника, Дмитра Сйковича. Цим самим він понизив статус Києва і підніс статус Галича і Галичини. Вперше Галичина відіграла ролю не якогось удільного князівства, а самостійного державного центру. І причин може бути чимало: і фактичний занепад Києва, в якому протягом 80 років помінялося близько 80 князів (деякі посідали престол протягом кількох годин), і близькість монгольських орд, і суперечки з Чернігівським князівством. Але факт залишається фактом західноукраїнська експансія на Схід відбулася саме за часів Данила Галицького. Його попередники обирали інші вектори боротьби. Володимирко воював лише за невеликий клапоть землі на Сході – Погоринну волость. Ярослав Осмомисл зосередив свою діяльність на південних рубежах, воюючи з бирладниками або просуваючи кордони Галицького князівства до моря. Роман Мстиславович обрав західний вектор, втручаючись у чвари Штауфенів та Гогенштауфенів. Але значення експансії на Київ, на Схід зрозумів лише Данило Галицький.

Цим самим Данило Галицький започаткував нову сторінку у галицькій політиці і нову традицію. Галицькі політики наступних поколінь ішли здобувати Київ – різними способами, різними методами. Але при цьому вони не усвідомлювали того, в якій ролі у XIII столітті в Києві з'явився Данило: його сприймали тут як сюверена-рятівника, на нього покладали надії. Він зумів переконати киян (які у ті часи були не меншими снобами, аніж нинішні), що лише він один може стати їхньою надією – і дав їм посадника, який і очолив героїчну боротьбу жителів міста з ордами Батия. Галицькі політики нині надто страждають від комплексу непотрібності у столичних владних кабінетах.

І не розуміють, що розбудувати потрібно в першу чергу регіон – Галичину, а вже згодом диктувати свої умови з позиції другого рівноцінного центру, а не провінції, – Києву. Данило Галицький має стати нагадуванням киянам про потенційні можливості галичан.

Прийняття Данилом Галицьким корони з рук Папи виправило помилку, допущену свого часу Володимиром Великим. Коли Володимир приймав християнство, Східна традиція прив'язала українців до росіян.

Данило Галицький став першою спробою виправлення помилки, допущеної свого часу Володимиром. Ще Роман Мстиславович відмовлявся від корони, вважаючи, що всього зможе досягти мечем – мечем світським, а не духовним.

Данило розумів значення корони глибше – не просто як монаршого символу, а як символу приналежності до Європи. Звичайно, Данилом рухали не так цивілізаційні мотиви, як бажання створити потужний антитатарський блок з католицькими державами – але від цього значення кроку Данила Галицького в бік Європи не применшується.

Данило Галицький є основним репрезентантом середньовічної України на європейській політичній арені. Данило відкрив українцям шлях до Європи – без польських чи угорських посередників. І саме Данило постав перед Європою не варварським монархом чи сильним володарем, а “*page inter pages*” – рівним серед рівних. А у свідомості українців крок Данила Галицького став тією іскрою, яка через сотні років привела і до розуміння утворення Речі Посполитої, і до прийняття Берестейської Унії...

Нарешті, Данило Галицький став щитом Європи перед татарською навалою. Це правда, що Батий зі своїми ордами дійшов до Хорватії і скупав коней в Адриатиці. Це правда, що татари сплюндрували Угорщину і Польщу. Але реально це була разова акція, яка не залишила глибокого культурного і цивілізаційного сліду в Європі.

І коли нинішня Європа зверхньо дивиться на Україну як на відсталу і “неісторичну” державу, то варто згадати, що:

- тисяцький Дмитро Єйкович – один з найближчих соратників Данила Галицького – спричинився до збереження

галицького потенціалу, який згодом став заборолом Європи;

- Данило поїхав у Орду, принизився і вклонився ханові, відвівши гнів Орди від Європи і ліквідувавши західний напрямок татарської експансії;

- Данило видав свою доньку заміж за великого князя Андрія Ярославовича і згодом підбурив зятя на повстання проти татарів, перемістивши увагу Орди на північно-руські землі;

- Данило намагався добитися втілення ідеї хрестового походу проти татар;

- Данило розгромив війська Куремси, але капітулював перед Бурундаєм, погодився зруйнувати галицькі укріплення, але натомість затримав татарський наступ на галицьких теренах.

Навіть це дає право Галичині пишатися своїм великим володарем. Навіть це дає підставу для стійкого “галицького” міту. Навіть це дозволяє нам здобути навіки “пропуску” в Європі. А на рівні України це дає підстави для розгляду Галичини як своєрідного “локомотиву” чи “містка”, за посередництвом якого можливо потрапити в омріяну Європейську спільноту.

Центр політичних досліджень
“Нова хвиля”
Кость Бондаренко

PIELGRZYMKĄ w przyszłość przeszłości

Papież ucałuje ukraińską ziemię jako głowa Kościoła katolickiego, ale każdy jego krok i gest w Kijowie i we Lwowie będzie odbierany także, a może przede wszystkim, jako przesłanie papieża Polaka. – Jan Paweł II umiał przypomnieć nam o braciach, którzy wśród nas żyli i wśród nas zginęli: o polskich Żydach. Umiał przeprosić za winy chrześcijan wobec starszych braci w wierze. Ukraińcy nie zginęli – przypomina prof. Andrzej Sulima-Kamiński z Uniwersytetu Georgetown w Waszyngtonie. Czy papież zdobędzie się na podobne słowa wobec naszych “młodszych braci”, też ciężko doświadczonych przez historię?

W stosunkach Polaków i Ukraińców historyczne rachunki krzywd obciążają obie strony, choć w daleko nierównej proporcji. Licytacja krzywd usuwa poza nawias codziennej refleksji rzecz poniekąd fundamentalną: to nie Ukraińcy przybyli na ziemie polskie, by ułatwić z nami niełatwe sąsiedztwo. To zbrojna Polska Kazimierza Wielkiego w prozelitycznym zapędzie poszła do nich.

Polska Kalego

- W oczach Ukraińców my, Polacy, jesteśmy zaborcą i okupantem. Zaskoczeni swym stwierdzeniem cały swój wysiłek zwracamy na wykazywanie wspaniałych osiągnięć i tolerancji Rzeczypospolitej stworzonej unią jagiellońską. Przypominamy Hadziacz i Petlurę z Piłsudskim, pamiętamy o spolszczonej szlachcie naddnieprzańskej, polskich pałacach, dworach, bibliotekach, kościołach i gimnazjach. Nie pamiętamy o odwiecznym mieszkańcu tych ziem, o chłopie ruskim, który oświadczył się Ukraińcem – wywodzi prof. Kamiński.

Chłop z okolic Lwowa, Stryja i Buczacza, broniący swej ukraińskiej zagrody i ziemi, był kamieniem zawadzającym drogę polskiemu pługowi, ale chłop Ślimak ze swą Magdą, opierający

się pługowi niemieckiemu, stał się naszym bohaterem narodowym. Sprzeciw Rusina z Halicza wobec polskiego języka, szkoły i liturgii jawi się nam jako przejaw warcholstwa i ciemnoty, lecz dopominanie się dzieci z Wrześni o prawo do pacierza po polsku stanowiło dowód ich świadomości narodowej. Zryw powstańcze Ukraińców były barbarzyńską antypolską rebelią w odróżnieniu od świętych polskich powstań narodowych, podczas których tak samo mordowano i wieszano, nawet biskupów. Szczycimy się Drzymałą i Macierzą Polską, nie rozumiejąc, że dla Ukraińców byliśmy Bismarckiem i Hakatą. Wynosząc na pomniki powstańców śląskich i wielkopolskich, nie chcemy zauważać, że Niemcy byli dla nich dokładnie tym samym, czym Polska dla ukraińskich patriotów próbujących odbudować swe państwo w 1918 r. Domagając się dla Polski prawa narodu do samostanowienia, odmówiliśmy go Ukraińcom z Galicji Wschodniej i Wołynia. Dmowski wytrwale twierdził, że Ukraińcy nie są zdolni do stworzenia własnej państwowości, posługując się identyczną argumentacją, z jaką prawa tego odmawiali Polakom zaborcy. Przypieczętował to układ ryski z bolszewicką Rosją, który dla Ukraińców stał się traktatem rozbiorowym. Jego gorczy nie osłodziło słynne “Ja was bardzo przepraszam, panowie”, skierowane przez Piłsudskiego do żołnierzy Petlury, internowanych w Szczypiornie w 1921 r.

Literatura przedmiotu

Polskiemu negowaniu prawa Ukraińców do własnego państwa towarzyszyła tendencja do zacierania ukraińskiej odrębności we wszelkich jej przejawach – zauważyła Danuta Sosnowska, historyk literatury i idei z Instytutu Badań Literackich. Twierdziło, że nie istnieje język ukraiński, ale dialekt, ukraińska kultura

to tylko lokalny wariant kultury polskiej, a Ukraińcy nie tworzą osobnego narodu, lecz grupę etniczną, jak Mazowszanie czy Wielkopolanie, różniącą się jedynie obrządkiem i folklorem, ciemnym i okrutnym. Przedstawiano ich jako dzikie i ponure "plemie wilków", które podnieca zapach krwi.

Tę doktrynę niosła w lud XIX-wieczna literatura patriotyczna pisana ku pokrzepieniu polskich serc, którym było gnębienie serc niepolskich: późnoromantyczne utwory Korzeniowskiego, Sowińskiego, Kaczkowskiego, Czajkowskiego, a nade wszystko nieocenionego Sienkiewicza. – Niektóre jego powieści, na przykład "Ogniem i mieczem", to trucizna – twierdzi prof. Daniel Beauvois, francuski historyk, autor książek o Polsce. W pierwszych latach II Rzeczypospolitej Zofia Kossak-Szczucka w swym wielokrotnie później wznawianym pamiętniku wywodziła, że cywilizacyjny i intelektualny rozwój Ukraińcy zawdzięczali nie tylko polskiej szlachcie, ale i polskim chłopom, "wyprzedzającym o dziesiątki lat ukraińskich wieśniaków". W ten sposób ceniona polska pisarka katolicka wiele lat przed "Mein Kampf" wylansowała – nie nazywając tego wprost – pojęcia "narodu panów" i "podludzi".

Utrwały je lektury obowiązkowe czasów PRL - "Łuny w Bieszczadach" Gerharda i "Ślady rysich pazurów" Żółkiewskiej, prezentujące Ukraińców jako dzikie bestie, lubujące się w rozpruwaniu brzuchów, odrąbywaniu głów i kończyn, paleniu żywcem, obcinaniu piersi. – W porównaniu z nimi nawet naziści byli cywilizowanymi okrutnikami. Ludzie, którzy przeszli powstanie warszawskie, ciągle są przekonani, że w jego tłumieniu szczególnym bestialstwem wstawili się oddziały Ukraińców, "którzy nie mówili po niemiecku i mieli skośne oczy" – zauważa Sosnowska.

Macocha narodu

Na antyukrainizm Polaków Ukraińcy odpowiadali antypolonizmem. W zbiorach przysłów ukraińskich opublikowanych w 1846 r. przez Matwija Nomysa i w 1908 r. przez Iwana Frankę najwięcej jest porzekadeł, które odnoszą się do Polaków w podobnym kontekście, w jakim ówczesne przysłowia polskie traktowały niemiłe nam zaborcze nacje. Polacy są w nich zniechęceni do równi z Moskalami i Żydami ("Moskal i Lach – jeden szeląg", "Kąkol z pszenicy wybierać, Żydów i Lachów rznąć", "Lach wspaniały, a i Moskal dobry", "Żyd, Lach i pies – wszyscy tej samej wiary") albo nawet bardziej ("Lach i czort – jeden sort", "Lacha bij i innemu podawaj, bo on tylko pieczony jest dobry"). Ale inna ludowa mądrość ukraińska głosiła: "Lachów gańmy, ale z lachami bądźmy".

Przytłaczająca większość ludności ukraińskiej, liczącej w 1921 r. prawie 4 mln (14 proc. ludności Polski), chciała jednak własnego państwa, a nie wspólnego z Lachami, którzy odmawiali jej prawa nie tylko do samostanowienia, ale i do swobodnego rozwoju kultury. Z 2993 szkół ukraińskich w 1922 r. Na Wołyniu ocalały tylko dwie z 422. Obłęd polonizacyjny pierwszych lat II RP próbował powstrzymać po zamachu majowym Litwin Piłsudski. Chciał dać Ukraińcom (i innym mniejszościom) przynajmniej takie prawa, jakie mieli pod rządami Austrii, ale skrepowany nacjonalistycznie nastawioną generalicją, na której się oparł – nie potrafił wznowić działalności uniwersytetu ukraińskiego we Lwowie, przeciwdziałał dyskryminacji Ukraińców w urzędach publicznych ani zapobiec policyjnej obławie w 16 powiatach galicyjskich jesienią 1930 r., przeprowadzonej po to, by zaludnić Berezę Kartuską. Dzwony kościołów obwieszające śmierć marszałka stały się dla mniejszości, także ukraińskiej, dzwonami

na trwogę. W czerwcu 1935 r., miesiąc po jego pogrzebie, spacyfikowano trzy powiaty wołyńskie, zabijając osiem osób. Podczas kolejnej pacyfikacji województwa tarnopolskiego w 1938 r., przeprowadzonej przez oddziały generała Paszkiewicza, krew lała się już strumieniami i płonęły całe wioski.

"Ostatecznego rozwiązania kwestii ukraińskiej" dokonały władze Polski Ludowej. W ramach akcji "Wisła" deportowano 150 tys. Ukraińców i Łemków, a prawie 4 tys. osadzono w obozie w Jaworznie. Odebrano im 700 tys. ha gruntów, spalono kilka tysięcy zabudowań i ponad sto cerkwi. Była to czystka etniczna, czyn uznany za zbrodnię przeciw ludzkości. Polska do dziś nie wynagrodziła krzywd jej ofiarom.

Tylko pod tym krzyżem

Z polskiej konkwisty na południowo-wschodnie kresy Europy największe profity czerpał Kościół katolicki. Unia lubelska, która de facto stała się benefisem Rzeczypospolitej, wklajając ją w imperialny status nie do udźwignięcia, przysporzyła Rzymowi milionów unickich dusz na kolejnych podległych mu terytoriach.

Krucjatę Jagiellonów i Wazów kontynuowała II Rzeczypospolita. W 1929 r. biskupi katolicycy zażądali zwrotu 700 cerkwi, co – według obliczeń metropolity Dionizego – pozbawiłoby Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny dwóch trzecich świątyń. Elementem katolicyzacji kresów wschodnich było ich zasiedlanie – mimo braku ziemi – kolonistami wojskowymi, za którymi szli duszpasterze polowi. W ciągu trzech lat na Wołyniu i Polesiu przekazano osadnikom 225 tys. hektarów ziemi i utworzono dla nich ponad sto parafii. W 1937 r. Korpus Ochrony Pogranicza podjął akcję zmuszania prawosławnych do przechodzenia na katolicyzm. Opór wobec łacińskiego krzyża łamano ogniem, mieczem i buldożerem. Tylko na Chełmszczyźnie zburzono w tymże roku 127 kościołów prawosławnych.

Pole minowe

– Problem katolicyzmu i prawosławia to tylko część konfliktu historycznego między Polską a Ukrainą. Ukraińcy mają stereotyp cierpiącej, przez wszystkich ciemnionej Ukrainy. Wykształcenie swojej narodowości Ukraińcy zawdzięczają Kozakom i Kościołowi prawosławnemu, a potem na Ukrainie Zachodniej, paradoksalnie, umocnienie tej narodowości zawdzięczają Polakom i Kościołowi greckokatolickiemu – twierdzi prof. Barbara Topolska z Zakładu Badań Narodowościowych PAN. Jest to pogląd typowy dla polskich elit. Ukraińcy mają nie tylko "stereotyp", ale własną świadomość narodową, własny Kościół, własne państwo i trudno ich przekonywać, że to Polacy byli ich akuszerami. To tak jakby Niemcy lub Rosjanie chcieli nam dowodzić swoich zasług w przetrwaniu polskiej świadomości narodowej, polskiego Kościoła i w odbudowie niepodległej ojczyzny. Dlatego każdy krok polskiego papieża na ukraińskiej ziemi będzie bardzo uważnie obserwowany i komentowany: według jakiego obrządku odbywa się msza, które nabożeństwo odprawiane jest jako pierwsze, ile razy papież przemówił po ukraińsku. – Można być pewnym, że Jan Paweł II nie przysporzy argumentów środowiskom wrogim zbliżeniu polsko-ukraińskiemu – uważa Grzegorz Motyka, historyk z Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie. Czy jednak zdoła przysporzyć wielu argumentów środowiskom pragnącym tego zbliżenia i chcącym zatrzeć niedobłą pamięć o polskiej krucjacie?

Jerzy Sławomir Mac
Przedruk - "WPROST" z 24 czerwca 2001r.

Презераме стари фотографії . . .

Останній Великдень в Бінчаровій перед вигнаньом в 1947 р.

Дівчата з Нової Веси в 30 рр. м.с.

Василь Вархол зі Ждині в часі примусових робіт в Німеччині.
З правої сторони його майбутня жена.

Продовження з “Ватри” № 1(36)

Іван Лешко

ЇХ ЗБЕРЕГЛА ВІРА

Після Служби Божої перед костелом ждав на о. Гайдукевича один з православних активістів (Чирнянський) і почав отцю виговорювати – яким правом прийшов він до Пшемкова, бо в Пшемкові вже є православний священник. О. Володимир відповів йому: “Я не прийшов до вас, але до тих які мене просили”. По тому інциденті довгий час не було в нас нашої Літургії. Можливо, що “хтось” повідомив світську владу і вона заборонила парохам давати костел на наші богослуження. Але, коли до Пшемкова призначено нового пароха о. Яна Скібу (родом походив з Кольбушової то напевно знав наших старих отців), він дозволив хоч один раз в місяці приїздити о. Гайдукевичу.

Вірні з православної парафії явно вже не протестували, а тільки сміялись з нас, що ми така маленька горстка, а не хочемо приєднатись до них. Казали, що коли забракне о. Гайдукевича то також пропаде наша Церква, бо в нас тоді, ще не було молодих священників.

Під кінець 1966 року до свого зятя Григорія Кіселевського, що мешкав у Пшемкові прибув о. Петро Мазяр. На Лемківщині був парохом в селі Ванькова, а також сповняв обов’язки ліського декана. В таборі в Явожні був найдовше зі всіх (22) наших священників, а опісля ще довгі роки був в’язнем кількох тюрем. Будучи вже на волі початково оселився в Міхалові (недалеко Ополя) на римокатолицькій парафії, а також допомагав нашим отцям, які вже працювали на своїх станицях.

Як о. Петро був вже в нас, тоді ми склали прохання до Уряду до справ віросповідань в Зеленій Горі, щоб вони дали дозвіл на щонедільні богослужіння. Під тим письмом зложили наші парафіяни кількадесять підписів. Одержали ми відповідь негативну. Мимо цього о. Петро дальше правив, а то вже не сподобалось нашим сусідам і вони зложили разом з підписами протест до Уряду в Зеленій Горі. Тоді Уряд покликав о. Мазяра до себе і там показано йому письмо від православних з Пшемкова. Парохом в православній парафії був тоді о. Полішук (одержав він від держави хрест заслуги). Урядовець сказав, що вони знають, що ми правимо свої Літургії і дивляться на це крізь пальці, але як вже є скарга на нас, то вони мусять інтервенювати. Покликали до себе також римокатолицького пароха і він мусів виправдовуватися за те, що дав нам можливість в костелі відправляти наші Служби Божі.

Тоді другий раз заборонено о. Петрові в Пшемкові служити для своїх вірних, але він дальше не піддався, писав і вислав письма, аж врешті одержав від єпископа з Гожова декрет, що від грудня 1969 року може сповняти священничі послуги в своєму обряді. Довго він не був в силі нам служити – літа були вже не молоді, а на його здоров’ю зазначились роки тюрми.

Щороку приїздив до своєї рідні син о. Петра Роман, який вже з 1939 року перебував на Заході (Франція, а потім Італія). Там скінчив студії і став нашим священником-монахом при монастирі оо. Салезіянців, які в Римі при вулиці Віа Бочеа провадили школу для наших хлопців. Підчас свого відпочинку в Польщі в неділі й свята заступав свого батька, правив святу Літургію і голосив слово Боже. Оповідав, що коли його висвячено на священника і правив першу приміційну Службу Божу підчас якої молився за волю для свого батька, то в тому самому часі звільнено о. Петра з арешту. В 1981 році о. Роман запросив мене до Риму, але коли в мене все було полагоджено настав “славний” день 13 грудня.

Як мали ми вже можливість приходити на наші богослужіння, то станицю в Пшемкові обслуговувало багато наших священників, але вони були вже старшого віку. Першим нашим парохом, який служив вже регулярно (часто спізнявся) був отець Ярослав Водонос. Тоді він вже мав своє помешкання у Вроцлаві. Його також не обминули прикrostі. Покликано о. Ярослава до згадуваного вже уряду і там закидали йому, що він нелегально послугує в грекокатолицькому обряді, бо наша Церква не є зареєстрована. Коли о. Водонос запитав яким декретом і з якого дня була вона заборонена, на це урядовець не мав відповіді, а тільки згадав щось про акцію “Вісла”. Дозвіл який о. Мазяр одержав з Гожова відносився до нього.

По якомусь часі станиця наша в Пшемкові одержала декрет від примаса, і тоді ми вже сміливіше могли практикувати в своєму обряді. За о. Ярослава Водоноса станиця наша покровителями вибрала святих безсрібників Косму і Дам’яна, бо під тим покровом була грекокатолицька церква в Перунці на Лемківщині. З того часу 14 листопада маємо храмове свято (кермеш) на яке запрошуємо більше священників обох обрядів. О. Водонос почав навчати дітей катихизму.

2 грудня 1971 року помер наш душпастир о. Петро Мазяр. Його зять Г. Кіселевський задбав щоб похорон був дуже величавим. Багато було священників обох обрядів (крім православних). З Риму прибув син покійного о. Роман, а зі Львова дві його доньки. В костелі служились дві Літургії. На нашій Службі Божій проповідь виголосив о. Володимир Гайдукевич, в якій згадав Ісусову притчу про таланти, яких покійний не марнував. Вже над могилою прощальне слово сказав о. митрат Степан Дзюбина. Від імені покійного, він сказав: “Прощайте діти мої і не плачте, бо я вже виповнив своє діло священниче”, а коли звернувся до о. Романа: “Прощай сину, ти моя потіхо, бо ти став священником-монахом і ти дальше будеш продовжувати це що я вже закінчив”, а до вірних сказав: “З-за гробу вам нагадую, захуйте це все чого я вас навчав, і за що я терпів, не падайте духом, бо в Бозі наша надія”. Вірні плакали, але не тільки з тої причини, що втратили доброго пастиря, але також огорнув їх страх, не знали яка буде дальша доля нашої Церкви, бо на похороні ми побачили, що наші всі священники є вже похилого віку. До нашого горя і смутку ще “доливали оливи” наші “відлучені” брати. Забралі пастирів і згине наша Церква. Дякувати Богові так не сталось, бо по тяжких роках прийшли молоді робітники до Божого виноградника.

(Продовження буде)

ДИТЯЧА СТОРІНКА

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

НА ВЕЛИКДЕНЬ, НА СОЛОМІ

На Великдень, на соломі
Против сонця, діти
Грались собі крашанками
Та й стали хвалитись
Обновами. ...

- Мені мати купувала.
- Мені батько справив.
- А мені хрещена мати
Лиштву вишивала.
- А я в попа обідала,-
- Сиріта сказала.

* * * * *

$$-5 + \square + 3 = \square$$

+ + + +

$$6 - \square + \square = 6$$

+ + + +

$$\square + \square + 1 = 10$$

$$5 + 4 + 12 = \square$$

МАТЕМАТИЧНА ХРЕСТІВКА

В порожні квадрати вписати цифри так
щоби повстали правильні розв'язання.

За властиві розв'язання чекають цікаві
книжкові нагороди.

(Продовження з № 3(35))

Іван Шафран

НАША НЕЩАСНА ЛЕМКІВСЬКА ДОЛЯ

В травні 1946 р. прийшло в наше село польське військо, мало всіх підозрених арештувати, вивезти до залізничної станції, щоби змусити їх виїхати з Польщі до УРСР а передусім тих, що повернули з ЧА, але солтис Іван Кунцік знаючи о тим, повідомив нас, колишніх вояків ЧА і ми всі змогли скритися. Того дня нікого не забрали, а солтис постарався їх погостити горілкою. За кільканадцять днів прийшла в суботу з Тилича міліція, комендант і двох міліціантів; Чоп і Радзік від Грибова. Ніхто о їх прибуттю не знав а мали список кого мають арештувати. Мене і Йосафата Гарберу арештували (іншим вдалося втечи), повезли до села Чирна і там нас замкнули у хаті солтиса Миколая Ляща а самі пішли по селі збирати красноармійців. По якомусь часі припровадили трьох хлопців. Між ними був Петро Чортоба (його батько італієць). Всіх нас п'ятьох завезли на Постерунок МО до Тилича і увязнили а самі пішли зберати "добровольців" з сіл Тилич, Мохначки, Мушинки. Інші міліціанти припровадили хлопів з Береста і Полян. Ті арештування продовжались до недільного ранку.

Рано у неділю перевезли нас до Грибова на МО. Там були вже арештовані хлопці з Грибова, Криниці, Мушини, Лабової і інших сіл з західної Лемківщини. Всіх нас загнали у більший зал, щоби могли поміститися. До нас почав промовляти комендант міліції з Грибова, розказуючи, що ми мусимо виїхати до Радянського союзу, бо того жадає радянська влада. Ми почали пояснювати, що знаємо якими є закони СРСР бо коли нас відпущано з ЧА то нам все розказано й що ми можемо жити у Польщі на рідних землях. Тоді комендант почав оправдатись, що він не є проти залишення нас у Польщі, але сам нічого вирішити не зможе. За годину часу з'явився Повітовий комендант МО з Нового Санча і те саме пояснював а на кінець сказав, що з нами буде ще говорити офіцер НКВД.

Міліціанти переказали нас енкавудистам а ми їм віднова все пояснили. Тоді вони почали нас переконувати, що краще зробимо як виїдемо з Польщі до своєї батьківщини. Але мусимо самі вирішити, бо щоби виїхати треба особисто і добровільно підписатися на виїзд.

Таке рішення підняло лише кількоро хлопців, тих, що їх родини вже виїхали на Радянську Україну.

Потому ми вийшли на місто а опісля подалися пішком до своїх сіл. Як почало вечоріти ми були вже вдома, тільки мусіли замельдуватися на Міліції, що зістаємо проживати у Польщі в рідному селі.

В часі Різдвяних Свят 1947 р. з іншими хлопцями організували ми Вертеп, з яким ходили по колядуванню в селах Чирна, Берест, Поляни й Перунка, Колядники були вбрані відповідньо до постатей Вертепу.

Коли ми вечером при гарній нічній, місячній погоді пройшли половину нашого села і співаючи коляди входили по сходах до хати Йосифа Пелеша, польське військо несподівано пустило в нас серію з автомату, узнаючи що йдуть партизани УПА. На велике щастя нікого з нас навіть не поранили. Ми дуже перелякалися, бо поміж нами посипались кулі і заіскрили стераючись о камінні сходи. Вояки скоро

обступили хату і хотіли в нею кинути гранати, але сусідка закричала що це колядники а не партизани. У дверях хати найперше побачили ми люфи автоматів і крик "gęse w góę". По ревізії, заборонено нам дальше ходити з Вертепом а й ми вже не мали на це охоти, були тільки вдячні Всевишньому що залишилися живі і здорові. Так сумно закінчилося наше останнє колядування на рідній і дорогій нам Лемківщині, перед горезвісною, депортаційною акцією "Вісла".

У березні 1947 р. подано вістку, що в Бещадах уповці вбили генерала Вальтера Сьверчевського, з військового літака розкинено ульотки, інформуючі, що всі українці будуть виселені а на східних теренах розпочинається депортація.

Від тоді ми жили в страху, що на нас також прийде депортація, але представники гміни й повіту пояснювали, що воев. Краківське не буде виселяне, тому що в ньому активно не діє УПА. Люде з непевністю працювали у полі.

Кінчили вже виселяти Горлицький повіт, села Брунари, Снітницю, Ставишу, до Перунки приходило військо, МО і УБ та представники влади, Всі казали людям обрабляти в полі засіяні і посаджені рослини та казали, що з новосанчівського повіту не буде виселення. Люде послушали і знова забралися до праці в полі, а за два тижні нас також почали виселяти.

Другий раз мене арештували у червні 1947 р. Було це тоді коли Миколай Гарбера загинув у лісі (в "Заялинах"). Того нещасного дня надійшла вістка, що починають виселення у горлицькому повіті. Миколай Гарбера мав в Брунарах заміжно дочку і щоби востаннє перед депортацією стринутись з родиною пішоа через гори лісом до Брунар.

Як пізніше оказалось, до родини не дійшов, Його польське військо зловило у лісі, уважаючи за уповця і правдоподібно замордувало. Тоді УБ заарештував його синів і мене. Нас замкнули в Тиличи а убовці робили допити про М. Гарберу та про УПА. Мене ще питали чому не виїхав до СРСР. На переслухання брали нас по 2-4 рази в ніч, а в день казали різати дрова. По кількох днях перевези нас до Криниці.

У Криницькому УБ спали ми на бетоні, один біля другого а було нас понад 25 осіб. Арештовані були різні люди. Допитування проходило подібно як у Теличі. Часом брали нас до роботи різати дрова або до праці в кухні і щоденно до миття підлоги.

По тижневі часу почали звільняти і по кільканадцятьох днях майже всіх випустили, залишили лише мене і Пиндраса з Мохначки.

Одного дня казали нам виносити меблі з будинку давнього (в часі війни німецького) АРБАЙЦАМТУ в Криниці та ладувати їх на самохід. Нас стеріг один убовець родом з Береста над Бугом. Він дуже слабо володів польською мовою і казав, що його мати була українка, тато білорус а він уродився поляком. Як ми переносили шафи по сходах та вертали по другі меблі, він за кожним разом бив нас гумовом нагайом. Постановили ми запротестувати. Становчо запиталися чому нас б'є. Убовець почав голосно кричати і визивати нас. Той крик почули генерал, майор і поручник, вийшли з біюра побачити що діється і питаються: що сталось? Кажемо, що

ми є невинно арештовані а служили в Червоній армії і боролися на фронті за визволення Польщі. А тепер нас б'є цей функціонеріош, не знаємо за що. Генерал звернувся до убовця питаючись, чи дійсно він нас бив. Він признався. Тоді російською мовою, почав нас питатися, де служили, як довго були на фронті, чи ранені, чим відзначені, коли здемобілізовані, як довго ми є арештовані і скільки разів нас

бито. Все те, що ми розказували було записане. Цей протокол казав нам підписати і ми це зробили.

За приказом генерала наглядаючому нас убекові відібрали зброю і його арештували та правдоподібно відіслали до Кракова, ми вже його не побачили а нас увільнили з арешту по двох днях.

Продовження буде

НЕ ІСНУЮЧИ СЕЛА ЛЕМКІВЩИНИ П Р И Б И Ш І В

Село в колишньому Сяніцькому повіті, оддалене од Санока 21 км. В 1935 році било в ним 465 лемків, 5 жидів і една польска родина. Перша згадка про село записана в 1553 р. Проживали в ним родини: Гриценко, Юрчак, Осірак, Гаталик і інші.

В 1845 р. в селі побудовано церкву св. Параскевії. В міжвоєнним часі існувала початкова школа (поставлена в 1933 р. власними коштами селян), з польском мовом навчання, бо шкільна влада не схотіла затвердити українського учителя. В 1939 р. в Прибишові почав учителювати Стефан Новаківський, Він зорганізував аматорський гурток і спортову дружину.

Прибишовяне розпочали будову Народного дому, але не одержали помочи від держави а навет позволеня на будову і не докінчили його. Селяне Прибишова биши дост богати, мали дуже гектарів ліса і уроджайного поля. Ховали 103 коні, 527 коров, 150 телят, 1879 овец 186 свинь.

По насильним вигнанню лемків в 1946 р. польске войско спалило церкву, зруйнувало господарства і замордувало о. Мальярчика і його родину (проживала в Карликові) та селян: Івана Москаля, Петра і Андрія Слехів, Андрія Гриценка. Решті селянам вдалося втечи до ліса і перечекаати в голоді і холоді напад і морди. Всіх тих, што пережили мордерски напади на село, вигнано акціом "Вісла" на Поморски землі.

Од того часу земля заросла хащами, вшитки будинки розобрано, ниhto з селян не повернув з вигнання, село перестало існуваи.

(пш)

АРХАІЗМИ БЕСІДИ РУСИНІВ

П О П Л Е Т А

Ходива Поплета гев-ту не-ту, од села до села (все бива весела). Од хыжы до хыжы і ци то были свої, ци то были чужы. Та й о місто (так коло ярмаку), часом завадива. Но, то вшитко знава бо вшытго видіва, а пак вшитко, вшиткым радо оповіва. Декотри ся з ней сьміяли, правду Поплети не раз підважали,

- Та й іди гет, до парала - повідали. А може ій завиділи ?

- На якого марника ся подава, же така мудра, така жвава?

Но, Поплета нич собі з того не робива, хоц і змучена тим вандруваньом бива (давню роверів не биво, жеби прудше биво).

Ледво з постелі ся выкарацмава, гмивася, Отче наш вигварива і юж на вандри ся пустива. Нич та зато, же надвори ся забандуриво, же чорний кіт дорогу ій перешов, або гунцмут когут ненароком куру прицабанив. Попозерава од-нале до-тале та й пішва дале.

Деси гин, хтоси на ню гівкнув, то і она загукава, потим сьпіваночки, одну за другом высьпівава. Дост довго ішва

путьом бо до того села през гірку дост далеко биво, тяжко ся страпива та сой сива бо говодна бива. Мериндю розвожива, же буде іва але зараз дакой вснува.

Внездобачки за ньом штоси ішво і пильно в хамороді ся сховаво.

Не знати як довго спава бо зигарка не мава, По якысим часі вишво тото штоси з хамороди, гармідер зробиво та сй на спаню престрашиво.

Она го добри не видіва бо іши спяча бива. Дост на тим, же такє якисе дивне биво, менше як кіт а векше як пес, маво штирі тики два патики семе сомирдаво, маво зуби, маво хвіст, задумаво сой, же мериндю зіст. Кеселицю висербаво, мастиво виіво, жентицю вицмориво, Поплеті нич не лишиво а і само, хибаль дале говодне биво.

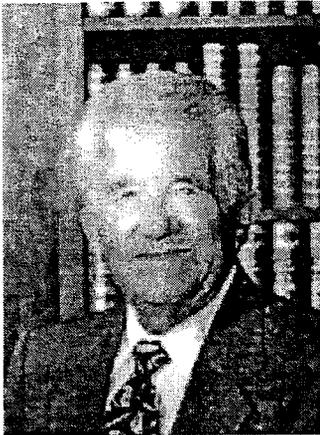
Т-К-Ш. Поляннка

Отвераме сторінку архаїзмів бесіди русинів і запрошуєме вшитких охочих брати в ній участ.

Присилайте свої дописи, виразно (чительно) написани. Найкраще написани на компютері і переслани інтернетом на адрес редакції.

ВІТАЄМО ЮВІЛЯРІВ

До 80 ліття

Семан Мадзелян народився 18 лютого 1922 р. в Білцаревій у селянській родині Василя і Александри з роду Шамбурів. Його родиче глядали хліба в Америці. Там їм народилося двох старших синів: Василь і Миколай.

З туги за рідном Лемківщином в 1920 році повернули они до рідного села Білцареви і за два роки приходит на світ наймолодший їх син Семан, обдарований справжнім

талантом письменника – лемківського патріоти.

По закінченню початкової школи в рідним селі не било Йому суджено продовжувати дальше навчання. Як наймолодший син, мав заступити батьків на дост вельким 31 гектаровім господарстві (в тим 7 га ліса).

В 1940 р. забирають Семана на примусови роботи до міста Брема в Німеччині. В 1941 році вдалося Йому отримати перепустку, по котрій постановив не вертати до роботи в Німеччину. Укривався, але за пів року польська поліція гранатова його заарештувала. Якоси родичам вдалося Василя викупити і його звільнили з арешту, але забирають його до “БАВДИНСТВУ” в Криници і Новим Санчі, де працював до приходу фронту 1945 р. Незадовго організуют побір “добровольців” до Червеної армії. Семана тіж мобілізувано. По дуже коротким військовим вишколі в остатніх днях війни брав участ в боях о визволення Праги, де зостає тяжко поранений. По році часу і загоїню ран вернув з війни але його родини юж не било в Білцаревій, бо виїхала в 1945 році до Радянської України. Замешкав у своїй хаті в рідному селі.

В 1947 році перед самим виселіньом одружився з Євгеньом Галабура.

Доля вела Його крутима стежками в бурхливий час від санаційной ендецкой Польщи през німецку окупацію по народну Польщу, в часі якої вирвано лемків – українців з коріннями з рідной, хоц бідной, гірской землі і розметано на вічну загибель по західних землях – “одзисканих” - Польщи. На тих землях декотри наши люде, не хотіли самовільно піддаватися систематичній національній польонізації, почали шукати способів утримати свою тотожніст. До них належала родина Мадзелянів.

Горезвісна акція “Вісла” загнала їх до Чмельова. Там на вигнаню дочекалися п’ятеро діти.

Од 1985 року Семан з родином переселився до США і одтамаль продовжує свою писменницьку діяльніст. Є сталим дописувачом “Нашого слова”, “Ватри”. Дуже часто з Америки приїжджат на наши лемківски культурни свята до Польщи а також на Україну і все тужит за рідном Лемківщином, о чим свідчит його письменницька діяльніст. “Наше Слово” систематично друкує його дописи. Найцікавший з них бив “Смак доли”, котрого цензура не хотіла допустити до друку, але завдяки п. А. Кобеляку (секретар редакції) вдалося

надрукувати той довгий допис на “Лемківській Сторінці”.

Здзіслава Зегадлувна перетлумачила “Смак доли” на польську мову, а Сандецка офіцина видавнича в 1986 р. в Новим Санчи випустила з друку як книжечку. Кінцеве слово без узгідніня з автором написав М. Трайдос, котрий лемків, насильно хоче зробити поляками.

В 2000 р. в Криници “Наша загорода” видала Семана Мадзеляна “СМАК ДОЛІ” (збірка оповідань, 134 сторінок)

Бажаємо Ювіляру доброго здоров’я, щастя, радости, Божого благословення і дальшой творчой діяльності та співаме Многая літа !

Редакція Головна управа ОЛ

ПОДЯКА

Складаємо сердечну подяку за пожертви на фонд видавництва “Ватра”, що їх переслали:

- Петро Питель (США)	- 1000,- \$
- Іван і Анна Войтовичи (США)	- 50,- \$
- Григорій Пецух (Закопане)	- 40,- зл.

Всім жертводавцям щиро дякуємо. Спаси Боже!
Бажаючим помогти нам, подаємо наш банківський рахунок:
ВРН O/Gorlice: 10601510-320000119532 (wpłata na kwartalnik “ВАТРА”)

Редакція ВАТРИ

Головна управа ОЛ

Василію Гірному виповнилося б 100 р.

Минають десятиліття, століття, але спогади про людей, які робили українському народові добро, залишаються у пам'яті народу назавжди. До таких людей можна зачислити і Василя Гірного, відомого письменника, фейлетоніста, сатирика, перекладача. Це людина з цікавою, незвичайно багатою, захоплюючою біографією і значним літературним доробком, хоч у складні історичні часи нашого народу небагато людей мало змогу про це дізнатися.

Василь Гірний народився в с. Заліській Волі біля містечка Радимна в багатодітній селянській родині 14 березня 1902 року. Вже з раннього дитинства відчув на собі соціальний і національний гніт, як і весь український народ, що опинився, після втрати української державності, в різних окупаційних режимах. Вже під час навчання в початковій школі в рідному селі, Василь Гірний виявив великі здібності й потяг до освіти, тому батьки, не дивлячись на важкі умови життя, віддали хлопця на навчання в гімназію, спочатку в Яворові, а згодом у Перемишлі. Закінчивши гімназію, він мріяв продовжувати навчання в Львівському університеті, але на це в батьків не вистачило коштів. То ж Василь у пошуках праці й хліба подався до Франції, де працював на шахтах півтора року, щоб заробити собі на оплату навчання в краю. Про цей час і злидні, які довелось йому перенести у Франції, і які терпіла також українська трудова еміграція, він розповів згодом у знаменитій повісті "Розгублені сили".

Повернувшись із Франції на рідні землі, здійснилась його мрія вступити до Львівського університету. Тут розцвів його творчий таланти. Він познайомився з видатними літераторами тогочасного Львова, особливо подружився з Богданом Ігорем Антоничем. Тоді пише багато фейлетонів та пародій. Після закінчення університету працював на педагогічній роботі в своїх рідних сторонах, провадив велику культурно-освітню роботу серед молоді та населення українських сіл. Та не довго залишався на освітянській ниві в селах. Його приваблював Львів і журналістика. Повернувшись до Львова, він став працювати в своєму жанрі фейлетону й сатири. Друкував на сторінках різних журналів, зокрема на сторінках журналу "Новий час" та "Комар" під літературним псевдонімом – Федь Триндик. Вийшло з друку в світ і книжкове видання його літературних надбань "Літературні пародії", в якому надруковано біля 600 пародій, між іншими, присвячених близькому другу Б. І. Антоничу ("Книга Лева", "Герої сходять з п'єдесталу") та іншим друзям ("Курдик молодший"). Писав тоді Василь Гірний і оповідання ("Що діялося в селі Молодівці"), а також переклав з німецької мови оповідання "Вода молодості".

Золотими буквами можна записати Василю Гірному, на сторінках його захоплюючої біографії, перебування на чарівній Лемківщині в 1939-1941 рр. Буремні роки Другої світової війни. Німеччина нападає на Польщу, окупує її по Сян, зі сходу насуваються "більшовицькі визволителі" Галичини. Українська національно-патріотична інтелігенція

(понад 30 тисяч) емігрує на захід і осідає в Генеральному Губернаторстві. Серед них і Василь Гірний. У пошуках праці й прожиття, йому вдається влаштуватися на посаду керівника школи і педагога в віддаленому гірському селі Святкова Велика. Василь Гірний вперше побув на Лемківщині, й з першого дня полюбив безмежну красу Лемківщини та її працелюбних і добродушних українців-лемків. Його з радістю сприймають святків'яни, вчителі і керівники школи – українця, бо з 1933 по 1939 рр. в селі працювали вчителі поляки і навчання у школі проводилось польською мовою. З 1923 по 1933 рр. тут працював українець Осип Звірик, якого санаційна польська влада в 1933 р. "для добра школи" перевела на педагогічну роботу в центральні райони Польщі.

З першого дня роботи Василь Гірний взявся з великою любов'ю й ентузіазмом за працю. Крім навчання учнів у школі зразу ж створив у селі драматичний гурток, розпочав ставити вистави українською мовою: "Наймичка", "За двома зайцями", "Назар Стодоля" і ін. Проводив літературні вечори, присвячені дням народження Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, та концерти, підготовляв вертепи до Святвечора, та за зароблені гроші закуповувались книжки для сільської бібліотеки. Василь Гірний передавав з рук у руки твори Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, М. Вовчка, А. Чайковського, Б. Лепкого та ін., Перед мешканцями сіл: Святкова Велика, Святкова Мала, Свіжова Руська, виступав з цікавими і змістовними лекціями про героїчну боротьбу українського народу за своє соціальне і національне визволення з-під гніту сталінсько-більшовицького режиму та польсько-німецької окупації, боротьбу за волю України. Все це сприяло зміцненню національної свідомості лемків, викоріненню москвофільських настроїв, які широко побутували на Лемківщині.

Але найбільшу увагу приділяв Гірний навчанню дітей. Він організував хор учнівський, в репертуар якого включив українські патріотичні пісні: "Гей, видно село", "Не пора, не пора", "Гей гу, гей га" та гімн України "Ще не вмерла Україна", з яким хор виступав перед громадськістю сіл Святкова Велика, Святкова Мала, Свіжова Руська і ін. Його уроки з історії, української мови та літератури були дуже цікавими і захоплюючими, на яких розповідав про героїчну боротьбу запорозьких козаків, січових стрільців за волю і незалежність України. Він не обмежувався лише навчанням учнів I-IV класів. Він виявляв у селах: Свіжова Руська, Святкова Велика і Святкова Мала здібних дітей до навчання, які закінчили чотири класи початкової школи, обійшов всіх батьків цих дітей в дощ і негоду, й загітував їх посилати дітей продовжити навчання в класі, в якому буде готувати їх до вступу в Українську вчительську семінарію, яка відкрилася в курортному місті Криниця в 1939-1940 навчальному році. На це він одержав дозвіл від інспектора Шкільного відділу в Яслі, вже згаданого Осипа Звірика, який на той час завідував українськими

школами в Ясельському та Горлицькому повітах. Оскільки він працював колись у Святковій Великій, то всіляко допомагав В. Гірному в його ініціативі, та в усій цю працю. Василь Гірний поїхав за власний кошт і зі своєї ініціативи до Криниці, ознайомився з програмою знань учнів, яка вимагалася на перший курс семінарії, і за цією програмою готував учнів до вступу в семінарію в організованому ним класі, що складався із 30 учнів. Тут у I-IV кл. навчав української мови й літератури, математики, історії, географії, природи, німецької мови й співів.

У червні 1941 року 30 учнів успішно закінчили згаданий клас. Всі батьки широко дякували Василеві Гірному за його титанічну працю. Але коли виникло питання про те, щоб учні вступали до вчительської семінарії в Криниці, то батьки не були до цього готові. Адже навчання було платним. Час воєнний, ніхто зайвих грошей не мав, ледве в'язав кінці з кінцями. Та Василь Гірний широко хотів, щоб якнайбільше дітей – якщо не всі – поїхали до Криниці і поступили на навчання в семінарію. Він ходив, буквально, в кожну хату й переконував всіх батьків, що за навчання потрібно буде платити не за все нараз. Трохи прийдеться завезти продуктів: картоплі, квасолі, гороху, муки для харчування в бурсі. Коли учні будуть добре вчитися, їм, на прохання батьків, буде надана стипендія від Українського допомогового комітету в Яслі та Центрального українського комітету в Кракові, і якимось, за Божою допомогою, діти зможуть закінчити вчительську семінарію, і їм буде легше жити. Переконав Гірного піддалися десять заможніших батьків. 25 серпня 1941 р. одинадцятьох учнів, а саме: А. Гаталевич, І. Гаталевич (син Василя), І. Гаталевич (син Михайла), А. Пиртко, А. Щерба, І. Щерба з села Свіржова Руська, Ю. Нестер, М. Слога з с. Святкова Велика, В. Ардан, М. Мишко, В. Филяк із с. Святкова Мала, вирушили з В. Гірним потягом з Ясла до Криниці на вступні екзамени до семінарії. Круглого сироту, Юрія Нестера, одягнув за свій кошт з ніг до голови, і за власний кошт також повіз до Криниці. Тут у Криниці влаштував усіх на житло і перебував з нами аж до зарахування нас на навчання. Під час вступних іспитів він, як рідний батько, чекав на своїх учнів перед семінарією і кожного, хто виходив з екзамену, розпитував: "Які питання тобі попали?, як ти на них відповідав?, добре ти відповідав, та іспити здав?". Коли закінчились екзамени і нас всіх зарахували студентами семінарії, його радості не було меж - це було подяка за його працю. Прощаючись з нами, зібрав нас усіх у бурсі-віллі "Ренесанс" і провів з нами бесіду: "Ви, хлопці й дівчата, з віддалених в горах сіл уперше в житті попали в таке гарне місто як Криниця. Тут вам буде не одне подобатись, що придалося б вам удома. Прошу вас запам'ятати собі одне на все життя. Щоб ви ніколи нікому і ніде нічого не вкрали, бо це спозорить вас ганьбою. Від вас відвернуться всі, не будете мати шани ні від кого. Добре вчіться, нікому не завдавайте прикрасі. Будьте чемними й послухними. Ви мусите стати справжніми будівниками незалежної України". Він сам широко вірив у її відродження, переконував нас, що ми повинні дожити до того часу і включитися в розбудову

власної незалежної держави – України. Незабаром Василь Гірний переїхав із Святкови Великої до Великих Очей, але постійно писав нам листи до Криниці, цікавився нашими успіхами, прислав нам свою повість "Розгублені сили", яку ми з захопленням читали, передавали її з рук у руки студентам семінарії й були горді за свого вчителя.

Йшли роки. Мінялися часи. Український народ став на боротьбу за волю України. В. Гірний не залишився осторонь від національно-визвольного руху, включається в цю боротьбу, стає редактором підпільного журналу "Лісовик".

Не залишилось на карті села Свіржова Руська, заселені поляками села Святкова Велика і Святкова Мала, з яких люди в сорокових роках були виселені, одні в УРСР, інші, під час акції "Вісла", на західні понімецькі землі Польщі. Сам Василь Гірний, який опинився в містечку Лемборку Гданського воєводства, брав активну участь у суспільно-корисній праці українців у Польщі, не занедбував літературної діяльності. Став членом літературно-мистецького об'єднання УСКТ. Його фейлетони з'являлися в "Нашому Слові", а також у польських газетах "Громада" та "Глос Вибжежа".

Майже всі його учні із сіл Свіржова Руська, Святкова Велика і Святкова Мала здобули вищу освіту, трудилися на ниві народної освіти, інших ділянках народного господарства. Зберегли в серцях дух українського патріотизму, який передав нам наш учитель. Круглий сирота, Юрій Нестер, закінчив Івано-Франківський педінститут, працював директором школи в с. Підирці Калуського району.

Василь Гірний помер 5 липня 1981 р. в Лемборку, похоронений на цвинтарі в Гданську. Не заростає стежина до його могили. На жаль, не судилося йому зустрітись з нами після нашої спільної розлуки в серпні 1941 р. в Криниці.

Немає нині серед нас Василя Гірного, але його твори залишились живими. Автор умів вслухатися в мову народу, всією душею сприймати й відчувати відмінки інтонацій, всю багатобарвність слова, його розмаїття, красу, часом навіть глибоко приховану.

Для мене Василь Гірний – мій вчитель, зразок правильного життя, любові до рідного народу. Батьківщини-України. Він ніколи не говорив одноманітно, реагував на розмову жваво, переситав її усміхом і жартами, вмів вести розмову з дитиною, молоддю і старшою людиною, давав щирі поради в усьому, з чим до нього зверталися. Щиро любив свій народ, Україну. Того навчав усіх і сам був прикладом. То ж у час 100-річчя від дня народження Василя Гірного згадаймо його добрим словом.

м. Львів, березень 2002 р.
Іван Омелянович Щерба
(колишній учень В. Гірного,
абсолютент УВС у Криниці)

ПОСМЕРТНИЙ СПОМИН

8 березня 2002 року відійшо в від нас один із засновників товариства "Лемківщина" у Львові, член Президії СФУЛО, кандидат фізико-математичних наук, доцент

Ілля Чулик.

Ілля Чулик народився 2 серпня 1930 року в селі Крамна Ясельського повіту в лемківській родині Івана та Єви Чуликів. Навчався в школі містечка Дукля, але війна та депортація в село Кумачево Донецької області не дали можливості здібному юнакові продовжити навчання в Ярославській гімназії, до якої він був прийнятий.

В 1946 році, намагаючись повернутися на рідну Лемківщину, сім'я Чуликів осіла у Львові, де в 1949 році Ілля Чулик екстерном складає іспити за середню школу і вступає на механіко-математичний факультет Львівського національного університету ім. Івана Франка. Після закінчення університету працює асистентом, старшим викладачем, доцентом цього ж факультету. За час праці підготував тисячі висококваліфікованих спеціалістів, має десятки наукових праць і заслужив велику шану серед професорсько-викладацького складу університету.

Разом з дружиною і помічницею Олею виховав та вивчив двох синів Іванка та Михайла, дуже любив та пестив трьох своїх онуків.

Ілля Чулика постійно хвилювала і кликала до праці доля України та однієї з її гілок - Лемківщини. Його багатогранна, неповторна і яскрава особистість була вихована на багатотомній і унікальній бібліотеці, яку він збирав з великою педантичністю та прискіпливістю, був закоханий в пісенну культуру Лемківщини, її дерев'яну архітектуру. Користуючись великим авторитетом серед близьких та друзів, він був ініціатором створення осередків НРУ, Меморіалу, Товариства "Лемківщина" у Львові, один із організаторів щорічних поїздок на "Лемківську Ватру", незмінний і діяльний член правління товариства, його голова, перший заступник голови трьох каденцій, член Президії СФУЛО, автор Статутів товариства та СФУЛО, матеріалів I-го та II-го Світових конгресів СФУЛО, матеріалів конференції присвяченої 50-річчю акції "Вісла", автор книжки "Трагедія Лемківщини в ХХ столітті".

Гостинна хата Іллі Чулика завжди була відчинена для друзів, де постійно проходили дискусії, часом гострі суперечки про майбутнє України та Лемківщини.

Тяжко уявити першу весну без нього, без його енциклопедичних знань, без його інформації про книжкові новини, без його порад придбати ту чи іншу книжку, бо без неї неможливо уявити собі українського інтелігента, без його аналізу суспільних та політичних подій в Україні та в світі.

Тяжко, коли втрачаєш вірних друзів, подвійно тяжко коли назавжди...

Пам'ять про видатного сина України а особливо Лемківщини позістане в нас назавжди.

Юліан Френчко

Заступник голови товариства "Лемківщина" у Львові,
член колегії ВУТЛ, голова КК СФУЛО

ЛЕМКІВСКА ХРОНІКА

6.12. Отець Стефан Батрух парох Люблінської греко-кат. Парафії оборонив докторську працю і отримав наукове звання доктора теологічних наук.

16.12. В Києві Товариство "Лемківщина", якого головою є Микола Горбаль, організувало свято київських лемків. Виступили: проф. Ніна Байко і за-к голови Стелля Миронченко.

18.12. В Воєвідському уряді в Кракові Штефан Гладик і Штефан Лукачин провели розмову з А. Пашком - (уповажненим Малопольського воєводи до справ національних меншин) в справі давного лемківського цмунтера в Фльоринці і каплички в Ганчовій.

20.12. В Варшаві, в Гельсинській фундації прав людини, спіткалися представники організації національних меншин і листовно звернулися до міністра культури А. Целінського в справі дофінансування їх плянових дій. Їх звернення підтримав Марек Новіцкі - голова ГФПЛ.

Того дня Штефан Гладик - голова ОЛ спіткався в канцелярії президента Польщі з заступником директора Департаменту Я. Томчаком, обговорювали ідею патронату трьох президентів: Польщі, Словаччини і України над ювілейном ХХ. Лемківском ватром. З послом Сейму РП Євгеном Чиквіном дискутував в справі значного обмеження дофінансування культури національним меншинам.

12 і 13.01. Організувано традиційні "Маланки" в містах і селах: Горлицях, Лігніці, Щеціні, Перемишлі, Громадці, Гожові, Ольштині, Кошаліні, Тшебятіві, Гурові Ілав, Банях Мазурских а 19.01. в Криниці, Вроцлаві і інших місцевостях.

16.01. З ініціативи ОЛ в Воєвідському Уряді в Кракові одбілося перше спіткання організації з директором Кабінету воєводи Альфредом Шилько і уповноваженим воєводи до справ національних меншости, доктором Артуром Пашко. З сторони ОЛ брали участь: голова Штефан Гладик, секретар Богдан Салей і скарбник Штефан Лукачин. Обговорено дальше видавання децизії Воєводи в справах уневажнення децизії

Повітових рад народових о переймуваню власности виселених в 1947 році і привернення Никифорови церковного метрикального родоводу.

17.01. В Гміні Ропа організувано загальне урочисте новорічне спіткання, на котре запрошено тіж керівництво Об'єднання Лемків. В спітканю взяли участь Штефан Гладик і Василь Шлянта.

18.01. Штефан Гладик - голова ОЛ і Штефан Лукачин - скарбник ОЛ спіткалися з за-ком генерального директора до справ лісної господарки Янушом Залевским, котрий задеклярував, же Державні ліси узнают każde рішення НСА і не будут творити жадних перешод в переказуваню лісів лемкам. Ш. Гладик тіж бесідував з директором Департаменту господарування земльом о видаваню децизії міністра в справах звертаня лемкам їх гіпотечної власности. Того самого дня представники ОЛ споткалися з В. Сьмідовским, секретаром польско-українського комітету Президентів Польщі і України, з яким обговорювали пропозицію патронату над тогорічном "Ватром", справи вязнів концтабору в Явожні, а тіж дискутувано над дуже великим ограничньом фінансової помочи меншостям в тим році.

20.01. Дирекція Державних лісів вирішила оддавати ліси лемкам на підставі правних документів.

23.01. До Сейму РП запрошено представників меншинних організацій на спітканя з Сеймовом комісією до справ національних меншин. ОЛ представляв Богдан Салей - секретар ГУ ОЛ.

24.01. Ш. Гладик - голова ОЛ спіткався зо Старостом Горлицького повіту др-ом Анджеем Вельцом, омавляно справи виборів до місцевої самоуправи і звороту організаціям громадской власности - "Руской бурси".

25.01. В Рейоновим суді в Мушині голова ГУ ОЛ Штефан Гладик запознався з актами справи торкаючої Єпіфанія Дровняка, в якій розправу судову визначено на 13. лютого т.р. В селі Фльоринка Штефан Гладик на місці запознався з фактичним станом цмунтера, котрий надано приватному властительови як рильничий грунт(!). Води ріки Мостиши

систематично забирають наш цмунтір. В листопаді м.р. в часі спітканя зорганізованого Об'єднаньом лемків редактор газети нашов в ріці людській череп ("Czaszki przy potoku" – "Gazeta Krakowska" nr 274 z 23.11.2001) і ("ŁEMKO SZUKA GROBÓW"(...) "Czaszka w trawie" – "Polityka" Nr 27/ 1 lipca 2000 r. str. 104)

30.01. В воевідским уряді одбилося друге робоче спітканя директора Габінету Воєводи Альфреда Шилько і уповноваженого воєводи до справ національних меншин – доктором Артуром Пашко з представниками ОЛ: головою Штефаном Гладиком, секретарієм Богданом Салейом і Васильом Шлянтом. Обговорено справи покривання оплат за виділення з засобів державних, звертаних власности, дальше видавання децизії Воєводи в справах уневажнення децизії Повітових рад народових о переймуваню власности по виселених в 1947 році. Узгіднено прискорити стараня о вилучиня цмунтерних ділянок з приватной власности і їх охорони.

2.02. В Перемишли проходила зустріч, яка започаткувала програму "ПОВЕРНЕННЯ". В котрій брав участь Богдан Салей.

2-20.02. На запрошіня Об'єднання Лемків Канади голова ОЛ Штефан Гладик перший раз одвиджав лемків на американским континенті - в Канаді і США. 3-го лютого спіткався з Євгеном Чолієм головою Конгресу українців Канади і його заступником - Павлом Гротом, 5.02. стринувся з членом Крайовой управи ліги українців Канади, 6.02. провів стрічу з Олегом Іванусівом головою Фундації енциклопедії України, 9.02., в музею Максима Маслея проведено спітканя з Управом ОЛ, 10.02. ОЛ Канади в Ресторані "Золотий лев" організувало стрічу українців Канади з головою ОЛ Ш. Гладиком, на котру прибило понад 300 осіб, **13.02** стринувся з Комісією людских і громадянских прав СКУ, яку очолює проф. Юрій Даревич, 16.02. в Пасайку Ш. Гладик стринувся з членами Президії СФУЛО, членами Крайовой управи ООЛ в США і головами Відділів ООЛ, 20.02, одбив зустріч з Богданом Шевчиком - головою Товариства "Закерзоння" і пращальну зустріч з членами Управи ОЛ Канади.

5.02. Міський уряд в Горлицях зорганізував новорічне спітканя з суспільними діячами культури, в яким брав участь з-к голови ГУ ОЛ Александер Маслей.

13.02. В Рейоновим суді в Мушині мала одбитися розправа в справі чи Никифор Криницький і Єпіфаній Дровняк то єдна і тота сама особа. Маляря вродила 21. мая 1895 року в Криници Євдокія Дровняк. Никифора Криницького "створив" суд в Мушині 1. січня 1895 р. вибираючи му на матір Ксеню Криницку. Никифор помер 10. жовтня 1968 р. а Дровняк – виходит на то – же іщи жиє. Об'єднаня лемків представило Судови ряд нотаріальні потвердження зознань свідків, котри знали особисто митця і ствердили, же то єст тот сам лемко Никифор Дровняк, знаний ім од хлопця, котрому урядово надано прізвище - "Кругіські". Отець митр. С. Дзюбина, як колишній парох Криници, што бив сповідником Никифора, в Горлицким Суді на перший розправі ствердив, же Н. Дровняк і Н. Криницький то тота сама особа. Судови в Мушині не вистарчать судови зознаня свідків, а справу одрочив з поводу нествавленя ся представника Округного музею в Новим Санчи, котрий є противний приверненю Никифорови властивого метрикального родоводу.

18-19.02. В Каменю Сьльонским проходило засіданя Ради електронних медіів національних меншин і етнічних груп, яку покликано 4 грудня 2001 р. в Білостоці. Меншини в Польщі представляли: Себастьян Фікус (Обеднання німецких культурних товариств), Артур Яблонскі (Товариство кашубів), Петро Тима (Обеднання українців), Богдан Салей (Обеднання лемків), Андрій Романьчук (Росийске товариство), Ян Коженьовскі (Товариство циганив), Вірґіня Волянска (Спільнота литвинив), Ян Брия (Товариство словаків).

23.02. В Горлицях ОЛ організувало спітканя з п. Миколом Горбальом, політв'язном, поетом і головою Товариства "ПЕМКІВІЩИНА" в Києві. Била то стріча з нагоди промоції його

книжки ""ОДИН ІЗ ШИСТДЕСЯТИ". Прошла она цікаво, приємно, дуже успішно і дост довго.

Микола Горбаль розповідає про себе в Горлицях. Сидить др Ярослав Мокляк, науковець з ЯУ в Кракові

27.02. В Міністерстві адміністрації і внутрішних справ Ш. Гладик брав участь в спітканю з представниками національних меншин. З міністром Внутрішних справ і адміністрації Кшиштофом Яніком узгідняв справи звязани з ХХ. "ВАТРОМ'02" в Ждині.

2.03. В Білянці обрадувала Головна управа ОЛ. Присутність членів ГУ ОЛ била 100 %. Голова ОЛ Штефан Гладик склав звіт з річної праці ОЛ і з поїздки до Канади і Америки. Обговоровано справу біжучої діяльності організації, звернено увагу на складну ситуацію фінансову а зокрема значно зменшену дотаційну допомогу на запланувани культуральни події в 2002 р.

Покликано Оргкомітет ХХ. Лемківской ватри в Ждині, котра одбудеся в днях 19-21 липня тр. Старостом "Ватри'02" вибрано Яцка Ставиского з Тилича.

Постановлено присвятити більше уваги шкільництву. Од другого півріччя в Загальноосвітньому ліцею в Горлицях веде навчаня українской мови, для молоді середніх шкіл мгр Еміль Гойсак - випусник Україністики ЯУ.

8.03. З ініціативи Генерального Консула України, Малопольский Маршалковский уряд зорганізував в Кракові Дни української господарки. З України приїхали: Олександр Шляпак - міністер господарки і інтеграції европейской, проф. Мирон Янків - голова Господарчой місії України в Польщі, Михайло Галайда - Львівский воєвода.

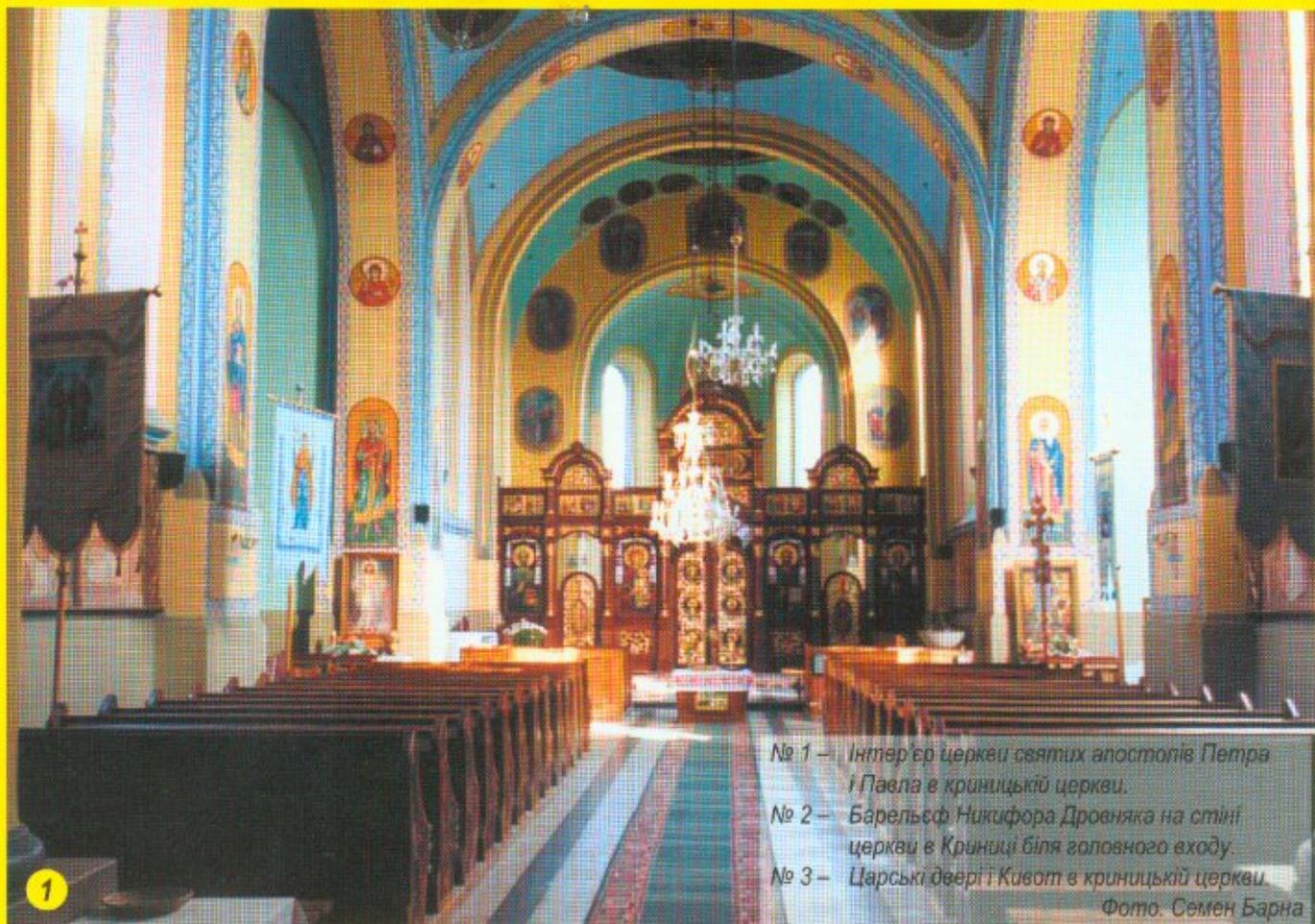
14.03. Др Єжи Сьвйонткевіч, з-к речника громадянских прав спіткався в Висові з представниками ОЛ в справі нищення цмунтерів і давних лемківских памяток. В селі Фльоринка видів знищений давний лемківский цмунтір, який систематично підберат ріка Мостиша. В Ганчові оглянув місце, де має стояти одбудувана лемківска капличка, розобрана в маю 2000 р. римо-кат. кс. пробоцом - деканом.

14-16.03. В Перемишли проходили обради Собору Греко-католицкой Церкви в Польщі. Брало в нім участь 81 делегатів (священників і мирян) з Архиепархії Перемиско-Варшавской і Єпархії Вроцлавско-Гданьской.

15-17.03. В Варшаві покликано діячами Стотаришиня Лемків Фундація „Рутеніка" організувала "Лемківски дни культури". Одкрито виставку малюнків і фотографій під назвом "Втрачений рай", о чим інформували "Теленовини". З-к голови Стотаришиня лемків поясняв, же до найвекших лемківских малярів належат: Никифор Дровняк і Юрій Новосільский.

8.03. З Анджею Целінским міністром Культури спіткалися представники національних меншин. ОЛ представляв Ш. Гладик. Обговоровано найпильніши справи, фінансуваня культуральной діяльності національних меншин в Польщі. Стотаришиня Лемків не било репрезентуване.

30.03. В Гожові отворено виставку писанок ім. М. Ковальского. **В березени** в Горлицях вишла друком Книжка сербского богослова Владики Николая Веліміровича „Касяна-сто мисли о любви". Книжку видало видавництво Епархіяльного осередку культури православной ЕЛПІС. Автором перекладу є Тим Криво

№ 1 – Інтер'єр церкви святих апостолів Петра і Павла в криницькій церкві.
 № 2 – Барельєф Никифора Дровняка на стіні церкви в Криниці біля головного входу.
 № 3 – Царські двері і Кивот в криницькій церкві.
 Фото. Семен Барна

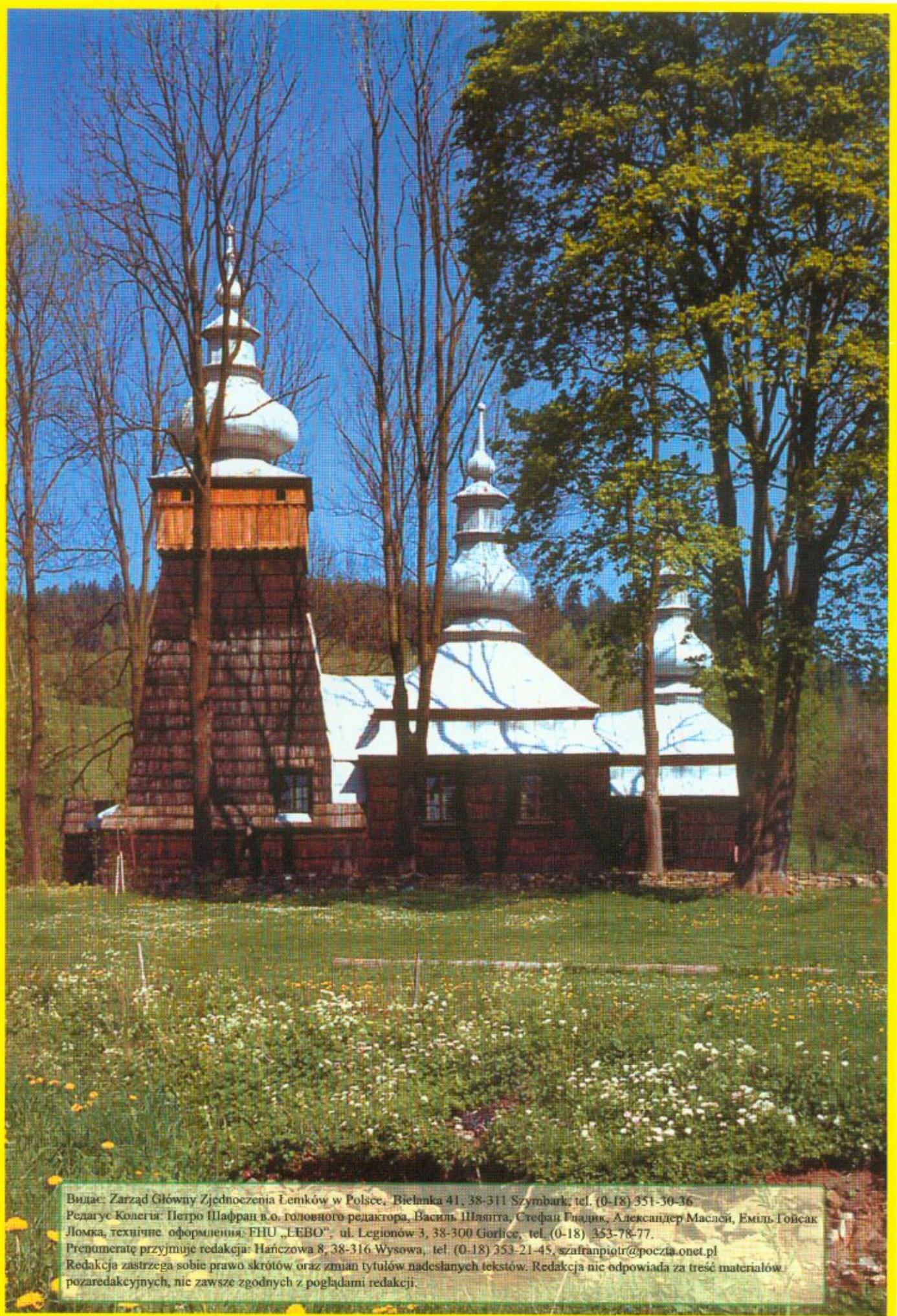

НИКИФОР
 ЕПИФАНИЙ ДРОВНЯК
 ЗНЧ 1895-10-XI-1968
 PS-ARL
 NIKIFOR KRYNICKI

21 MAJA 1895 r. W KRYNICY-WSI URODZIŁ SIĘ
 W TEJ CERKWI p.w. św. PŁOTRA I PAWŁA
 ZOSTAŁ OCHRZCZONY 28 MAJA
 DO 1947 r. NALEŻAŁ DO BRACCTWA CERCIEWNEGO
 TA CERKIEW BYŁA AKADEMIA SZTUKI
 DLA
“NIKIFORA”
 EPIFANIUSZA DROWNIAKA
 STĄD w 1947 r. TRZYKROTNIE WYSIEDLANY
 W RAMACH “Akcji WISŁA”,
 POWRACAŁ DO UKOCHANEJ KRYNICY
 w 1962 R. URZĘDOWO NAZWANO GO:
NIKIFOR KRYNICKI

3

Видас: Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków w Polsce, Bielanka 41, 38-311 Szymbark; tel. (0-18) 351-30-36
Редагус Колегія: Петро Шафрац в.о. головного редактора, Василь Шляпига, Стефан Гладик, Александер Маслак, Еміль Гойсак
Ломка, технічне оформлення: ЕНУ „LEBO”, ul. Legionów 3, 38-300 Gorlice, tel. (0-18) 353-78-77.
Prenumeratę przyjmuje redakcja: Hańczowa 8, 38-316 Wysowa, tel. (0-18) 353-21-45, szafranpiotr@poczta.onet.pl
Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów. Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.